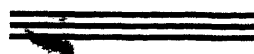

EESTI NOORUS

Nr. 8

1939

S I S U :

Virumaa II suvipäev — (fotomontaaž)

J. LAMMASSAAR — Suvest sügisesse

A. MEIKOP — Upsalas ja Sigtunas

A. VIIGISALU — Taandumine

O. KUNINGAS — Noorsoo karskustöö
küsimusi

H. HEINE — Ühele „luuletajale“

Alutaguse mängudelt — (fotomontaaž)

A. MEIKOP — Rahvatantsupäevadelt
Stokholmis

U. TOOMI — Risti-rästi läbi kodumaa

Pilte suvisest tegevusest —
fotod ja montaažid

A. MOOR — Suvipäev Kundas

A. M—r. — ÜENÜTO kontsert Rakveres

M. L. — Tartumaa Keskkorralduse
esimesi samme

Võrumaa suvipäevad Vastseliinas —
(fotomontaaž)

JOH. NAARIS — Põlismetsas

J. LAABAN — Teine parandet trükk

LUDVIG PEETS — Teelahkmed

K. L. — Riisipere õpiringlased Soomes

A. M—r. — Suislepast

E. VOLMERE — Allo Ernits †

Mahlakursused

E. V. — Mudakurust

Foto kaanel — O. Arike

Hind 30 senti

Reserveeritud

EESTI NOORUS

KÜPSE NOORSOO JA VABAHARIDUSTO'O AJAKIRI

Nr. 8

TALLINNAS, 29. AUGUSTIL 1939. A.

XI AASTAKÄIK

II Virumaa suvipäev Kunda rahvaülikoolis 6. VIII. 1939 a. 1. Ühiskoori juhataja G. Ernesaks; 2. Päeva avas Viru keskkorralduse esim. E. Maltre; 3. Rahvaülikooli poolt tervitas juhataja J. Ruus; 4. Pidukõne pidas esimees A. Keller; 5. Neeruti osakonna rahvatantsurühm ilusais rahvarõivas. 6. Naisvõimlejad esinesid ÜENÜ pidustuste kavaga. 7. Meestantsijad esitasid „Kingsepa polka“. 8. Ühiskoor rahvaülikooli trepil ja 9. Neid päikesepaistes — sealsamas.

Montaaž O. UUDEKÜLLI fotodest.

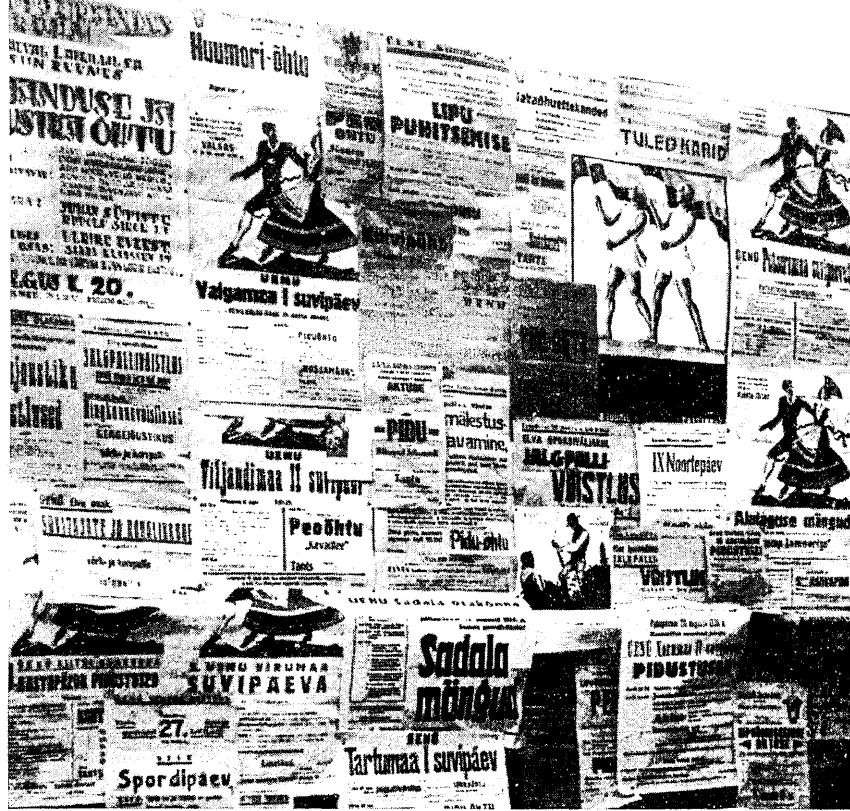

Foto O. Uudeküll

Juuresoleval pildil näeme üht osa ÜENÜ osakondade, keskkorralduste, ringkondade jne. plakattidest, mis teenisid avalike ürituste teatavakstegemist publikule. Seegi väike osa on kirev ja mitmekesine, iseloomustades selle töö äärmist vaheldusrikkust, mida ÜENÜ-s tehakse. Suviste ettevõtete koguarv ulatub üle 1000-de. Plakateid on trükitud muidugi ainult suuremate ürituste puhul.

SUVEST SUGISESSE

Augustikuu viimasel nädalal alustasid linnakoolid uut õppeaastat. Mõne nädala pärast algab töö maakoolideski. Koolinoorus on astunud sammu süvisesse.

Viimastel aastatel ja eriti ka just kõige viimasel ajal on meie rahvale ja noorsoole selgunud rida uusi ja suuri ülesandeid, tingitult meie elukorra üldisest muutumisest ja paranemisest. Uued ülesanded on asetanud tõsiseid ja raskeid kohustusi kõigile kodanikele, esijoones aga just õpetajaile ja koolinoorsoole. Vankumatu iseseisvusetahte ja kindla riikliku meelsuse kasvatamisel ning süvendamisel on koolil täita ilmselt kõige olulisem osa. Jõuvalhekkordade kujunemine praeguses Euroopas nõuab meilt, et Eesti kasvataks oma noortest erakordselt tugeva riigiteadvusega ja suure teovalmidusega kodanikud. Seda kasvatust tuleb alustada juba maast-madalast.

Ainult siis, kui koolides selline vaim on äratatud suudetakse organisatsioonides ja noorsoo enda iseseisvas tegevuses sellele midagi ehitada.

Uus kooliaasta toob kooliseinte vahele kümneid tuhandeid õpilasi, nende seas mitmeid tuhandeid esmakordselt. Kõik need noored kogunevad koolidesse selleks, et omandada teadmist endi olemasolu mõttest ja omandada see nõnda, et see kunagi elus enam ei unune.

Uhe rahva elus peab olema äärmise selgusega määratud selle olemasolu mõtte siht ja täpselt piiritletud see tee, mida mööda noorus oma käiku tema saavutamiseks alustab. Kuid mitte ainult kool, vaid ka kodu ja organiseeritud seltskond on karjaseks sel teel. Iseseisva riigi kodaniku kujundamise töös ei ole ühtki ebaolulist probleemi, ühtki tähtsusetut osa. Suure tähtsusega on vanemate, õpetajate ja seltsiliste ülesanded, oluline on kõik, mis kasvatab kindlat oma rahvusse kuulumise teadvust ja mis viib arusaamisele neist ülesandeist, mida see kuuluvus meile asetab.

Laste ja noorte usk tulevikku on parim kasvatuslik vahend. Kasutagem seda teadlikena vastutusest ja kindlaina sihtides.

J. Lammassaar.

Upsala - kuningate hauakünkad

Upsalas ja Sigtunas

S esoses rahvatantsupidustustega Stokholmis teostus ka rahvatantsu ja rahvamuusika alade teaduslik kongress. Selle kavas oli muuseas väljasõit Upsalasse, millest võttis osa üle 40 Euroopa teadusmehe. Tutvuneti Upsala ülikooli, doomkiriku, teadusasutuste ja muuseumidega, milledest eriti huvitavaks osutus arheoloogiline muuseum rikkalikku väljakaevamistulemustega rootsi viikingiajast. Nähtu täiendamiseks toimus väljasõit Vana-Upsala kuningate hauaküngastele. Toome siinkohal vabalt mõningaid jooni Upsala maa-arhiivi juhataja Dr. Manne Eriksoni vastavast loengust, mis huvitavalt valgustab muistse Rootsi kujunemist ja Upsala osa selles. Ajalugu tõendab muistsete eestlaste korduvaid sõite Upsala, Sigtuna ja praeguse Stokholmi ümbrusse ning tihedat kontakti tolleaegse rootsi kultuuriga. Seda arvestades peaks muistne Rootsi pakkuma teatavat huvi ka „Eesti Nooruse“ lugejatele.

Rootsis elati Kristuse sündimise ajastul, mil Tacitus oma teoses „Ger-

mania“ esmakordselt mainib rootslasi (*Suionum civitates!*) veel arvukais poliitiliselt iseseisvais suurperekondades ja suursuguharudes. Rootsi ei kujutanud endast siis veel ühtlast poliitilist tervikut. Nende üksikute suguharude juhte nimetati rahva poolt kuningateks, kelledest eriti väljapaistvad on olnud Upplandi (Upsala ümbruse!) kuningad. Tacitus nimetab rootslasi vahvateks sõjameesteks. Uurimuste najal julgeksime väita, et rootslastele, kes Tacituse järele mitte ainult vahvad ei olnud malevate ja relvadega, vaid ka kaugele kulgevate laevastikega, juba siis Upsala ümbruskond hakkas kujunema mingiks domineerivaks keskuks. Tõendavad seda väljakaevamised Låby's (100 a. pK.) ja Gödåker'is (400 a. pK.) ning väga rikkalik pronksiaegne Häga kalmistu (umbes 1000 a. eKr.). 5. ja 6. sajandi kohta on meil aga juba kindlmaid andmeid. Siis oli Upsala ümbruskond kujunemas nii Rootsi poliitilise elu kui ka usulise kultuse keskuseks ning ristlevate maa-ja veekaubateede sõlmpunktiks. Üheks

Muistse pühamu motiividel ehitatud Vana-Upsala kiriku kellakoda.

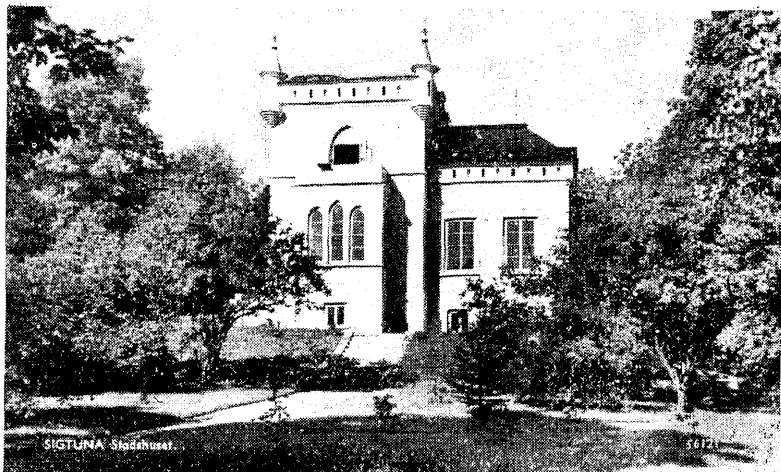
tõenduseks sellele on Vana-Upsala muistsete kuningate kolm võimsat hauaküngast rahvasterändamise ajast, mil anglosaksid vallutasid Britannia ning germaani suguharud võimutsesid Lääne-Euroopas. Et need tolle aja Rootsi kuningad end suurte vallutajate Chlodvig I ja Teoderich'iga võrdsetena tundsid, näitab seegi, et künkad väliselt ehituslaadilt on täiesti sarnased Theoderichi kalmüküngastele Ravens, kuna sisemised võimsad tuleriitadele laotud kihvannikud meenutavad Rooma keisrite kalme Campus Martiusel. Küngastel korduvalt toime- tatud kaevamised tõendavad nende päritolu aastatest 475—550. Vanade is- landi ja inglise kuningasaagade ning taani (Saxo grammaticus) ajalooliste andmete võrdlusel teame, et siia mae- tud kuningad olid Aun, Egill ja Adil. Neist on Aun elanud nii vanaks, et ta elulõpul ainult piima võinud süüa. Nähtavasti elasid need kuningad Ku- ninga talus või mõisas (Kungsgården) nagu nende küngaste juure kuuluv

talus seda nime veel praegugi kannab. Matmisviisidest näib, et need kuningad siiski polnud niivõrd väepäälikud kui rahvajuhid (kohtumõistjad ja ülem- preestrid). Tavaliselt maeti väepääl- ikud koos sõjalise varustuse, laevade ja hobustega. Ja kuna muidu siin naabruses avastatud väepäälikute ja laevastikujuhtide hauad sõjariistadest kubisevad, on need kuningate kalmis- tud relvadeta. Rootsi traditsioonide järgi olid kuningad jumaliku pärit- oluga Wodani ja Frey järeltulijad ning ainult nende ametnikud (parunid) maeti koos relvadega.

Ka Upsala muistne pühamu oli ku- junemas ühiseks kõigile rootsi sugu- harudele. Kaevamised näitavad et ta on seisnud just praeguse (umbes a. 1100 ümberehitatud) Upsala (Vana- Upsala) kiriku kohal, nagu mujalgi kirikud sageli ehitati endiste templite, hiite ja pühade paikade asemele. Bre- meni Adam (1070) nimetab seda rootsi rahva uhkeimaks kullaga kaunistatud templiks (*templum nobilissimum, quod totum ex auro paratum est*). Siin seis- nud kolm kuju: Ase (Donar-Thor), Wodan ja Fricco, kellele iga üheksa aasta takka suurpidustusi peeti ja suurohvreid toodi. Nendest pidustus- test on ka kristlased eranditult pida- nud osa võtma, kui nad end sellest vabaks osta pole tahtnud. Ohvriks too- di muuseas vähemalt üheksa elusat isast olevust, inimesi ja loomi. Rahva- pärimuste järele on inimohvritena kas-utatud peamiselt lihtinimesi ja sõja- vange. Kuid ühe saaga järele on kord ohverdatud üks juht või kuningas, Do- malde, keda rahvas pidas vastutavaks hääde viljaaastate eest. Ohvrid upu- tati pühas allikas ja riputati okstesse pühas hiies, kus üks Bremeni Adama kaaslasid lugenud kord 72 laipa.

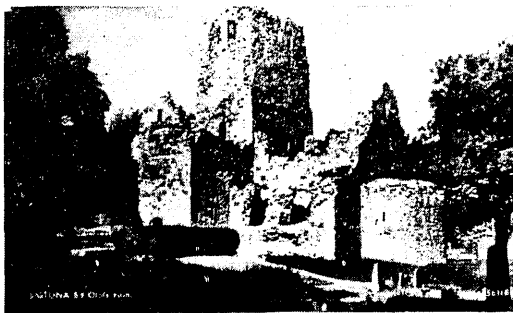
Ajal, mil Bremeni Adam 1070 üm- ber koostas oma „*Gesta Hammabur- giensis ecclesiae pontificum*“, oli Up- sala ümbruskond osalt veel paganline, kuigi kuningad juba ligi 100 aastat olid kristlased. Ristiusu levimine, mil- leks Ansgar juba 830 aastal alustas oma misjonitööd, toimus Rootsis väga aeglaselt ning võitlus ristiusu ja pa- ganluse vahel kestis umbes kuni 11 sajandi lõpuni, mil hävitati muistse

Sigtuna raekoda.

usu keskus — pühamu Upsalas — ja ehitati kirik selle asemele. Rootsi allikad märgivad 1080 ümber suurt tuli kristliku kuninga ja paganlike preestrite vahel. Viimaste poolt on Blöt-Sven ülendatud „ohvrikuningaks“, kes siis viimase paganliku kuningana täitnud muistse kultuse kombeid. Kristlased olid sel ajal siiski ka Upplandis ja Upsala ümbruses juba ülekaalus, nagu seda tõendavad enam kui tuhat (aastastest 1030—1100) leitud Upsala ümbruskonna ruunikivi, millede enamus on kristliku sisuga. Juba 1140 aastal sai Upsala endise pühamu kohale ehitatud kirik Rootsi piiskopi asukohaks, kes hiljem siirdus siit 3 kilomeetrit eemal asuvasse Uus-Upsalasse, endisesse Aro'sse. Rahvakoosolekud (tingid, tingstagid) aga keetsid siin edasi ja üht küngastest nimetatakse praegugi „Tinghögen“. Sellelt künkalt on ka mitmed järgnevad kuningad (Gustav Wasa) rootsi rahvale kõnelnud.

Upsala on mitmeti Rootsi südameks.

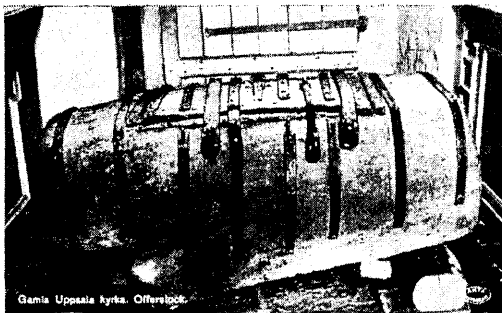

St. Olovi vareded.

Siia on maetud esimesed Rootsi kuningad juba 1000 a. enne Kristuse sündimist ja Rootsi kuningate hilisemad järeletulijad. Siin on olnud rootsi rahva usuline keskus ja piiskopi residents praeguseni. Siin leidub mälestusmärke Rootsi riigi ligi 3000. aastast katkestamatust arengust, millist aastate rida ei saa näidata vist küll enam kusagil mujal Euroopas.

Istudes siin kuningaküngaste jalal, kuulates neid kuningajutte ja maitstes kuulsat Upsala „kuningamõdu“ ei saa keelduda kuningamõtetest kandumast Eestisse. Eks olnud „kuninga“ laensõna tuntud ka Muinas-Eestiski? Kas ei võiks mõelda ka eestlasil olnud kuningaid sugukonna vanemate näol, nagu Aun ja teised? Kas Paide „4 kuningat“ on ainult võõraste ajaloolaste noriv pilge eestlasile? Millest siis küll peaksid Eestis olema kujunenud „kuninga“ nimelised asulate ja talude kohanimed? Igal juhul näivad need Eesti vanemad-kuningad olnud nii väe-

¹ Vastavalt Kuninga talule Upsalas on ridade kirjutajal teada Kunimäe talud Rael ja Vana-Otepääl, Kuninga talu Järvakandis, Kuninga küla Pärnumaal, Kungsville talu ja küla Pindis, Kunguse talu Urvas-tes, Kuningwere küla Tartumaal, Kuningmäe asundus Viljandimaal, Kunila külad Lääne- ja Tartumaal, Kuninguste küla Saaremaal ja Sookuninga küla Pärnumaal. Soomes esinevad kohanimed nagu: Kuninkainen, Kuningas, Kuninkaanjoki, Kuninkaanelähe, Kuninkaanselkä, Kuninkaarristi jt. Võrdle ka mütolooilisi ja botaanilisi nime-tusi: ussikuningas, Sookuningas, Kuningakü-bar jne.

Gania Uppsalas kyrka. Offerbänk.

Upsala kirikus alalhoitav muistne andevakk.

päälikud kui ka kohtumõistjad ning kujutasid endast ka mingit pärandatavat ülimust. Samuti näib, et Eestiski kirikuid ehitati endistele rahva püha-paikadele ja isegi (Alutaguses?) muistsetele linnustele. *

Järgmisel päeval peatun Sigtunas. See muistsel ajal palju mainitud ja võõraste (keltide?)¹ poolt asutatud ning võõraste (eestlaste) poolt hävitatud võimas muistne kaubakeskus oma suurte kirikutega tundub nüüd enam külana, kui linnana. Eestlaste poolt hävitatud St. Peetri (Peri) kiriku varemete ümber on nüüd viljaväljad ja muistsetel valvekalljudel närvivad lähedaste talude kitse- ja lambakarjad rahulikult oma toitu. Suuremana hoone-na laiutab mäeveere mändide vahel Sigtuna rahvaülikool, kus käesoleval talvel õppinud paar eestlastki. Järve ääres ootab luitunud supelmaja külastajaid ja majavaht on õnnelik kui minult kella 10 ajal hommikul saab esimesed 20 ööri. Ja järvel pole enam liiklemas ei kaupmeeste kogesid ega kuninglikke lohesid ja orloglaevu, ainult väike õngepaadikene torkab ni-

¹) Rootsi uurijate arvamusel on Sigtuna kelti päritoluga (kelti keeles öieti Segodunum!) nimi. Lõpp -tuna tähendab seal kindlust ja segotuna, tugevat kindlust. Sellenimelised kaubakeskused (kindlused!) nagu Altuna, Antuna, Hätuna, Färentuna, Fröntuna, Nántuna, Närtuna, Nostuna, Skepptuna, Sollen-tuna, Sigtuna, Sätuna, Torstuna, Ulltuna, Val-lentuna, Ärentuna, Östuna jt. on muistse Svea-järve veeteede ümber asutatud, rooma rauaaja eelkäänud keltide suurajastul (kelle mõju all seisis kogu Põhja-Euroopa), kas keltide eneste poolt või vähemalt keltide eeskujul. Tolleaegsed kaubakeskused, mis ühtlasi olid ka poliitilise elu ja usulise kultuse keskusteks, olid tugevasti kindlustatud ning -tuna lõpuliste nimede esiosad viitavad sageli tolleaegseile germaani kaitsejumalatele.

TAANDUMINE

Enam ma siiralt ei luuleta,
vaid korjan varesepesi,
kuna lakanud olemast kuulekad
mu meeled kõik mitmekesi.

Teravmeelsus kui pääkohal riputas
mõnd lääget sensatsiooni,
siis vaim mu, saba vaid liputas
ja teeskles viisakat tooni.

Ei osanud kuulda kui kõmas gong
veel viimse idee, mis kajas;
kuni mõtterikkuse viimne rong
puruks end tupiku ajas.

Ning kuhu nüüd teha kauge sõit?
Seks sobivaim taevalaotus,
kus hõisata võin: Ometi võit!
kuigi elus on suur olnud kaotus.

Kui kõik tundepurjed on tuuleta, —
otsas mõtteveskil on vesi,
siis milleks, milleks ma luuletan?
... pigem korjan varesepesi.

Aleksander Viigisalu

na tugeva roostiku takka ning teisel loputab pesueit hoolega riidelappe muistse Sveavee leiges vees. Turu-plats, muistne tingplats, haigutab tühjusest, puudub kuningakivi ja ka muud muistsed tunnused. Muistse kahe (St Peri ja St Olovi) suurskattedraali aset täidab nüüd alandlik puude vahele kadunud kirikukene ja päikeses särava linnamaja (Sigtuna uhkeima hoone) kõrval sirutavad end ülespoole muistse Sigtuna kaubakindluse varemed. Toorkordne hävitus näib olnud põhjalik. Ja tahtmatult kandub mõte jälle eestlastele, kes siinsete uurimuste kohaselt muinasajal sageli küll rahulike kaupmeestena, küll aga ka kardetud sõjasõitude teostajatena liikunud Upsala, Sigtuna ja praeguse Stokholmi mail. Need olid kardetud mehed, eriti aga need saarlased ja kuresaarlased, kes oma laevadega liikusid kaugel Mäl-laril ja kellel siinsetes rannaskäärides (Estaskäril?) näib olevat olnud isegi oma kolonii. Ja kehvad polnud tolleaegsed viikingid ka mitte, nagu seda kinnitavad hõbedaleiud Eestis ja läinud nädalal Stokholmi läheduses (Norsborgis) avastatud väga rikkalik kuld- ja hõbeaarete leid 800—1000 aastate ümber.

A. Meikop

Noorsoo karskustöö küsimusi rahvusvahelisest vaatevinklist

Augusti algul Helsingis toimunud XXII ülemaailmsel karskuskongressil oli üks üldistundeid pühendatud karskustöö küsimustele noorsoo seas. Sellel koosolekul esinesid ettekanne- tega dr. med. C. Kitzing Saksa riiginoorsooametist, Soome karskete õpetajate liidu sekretär mag. phil. Aili Vaaramo Helsingist ja J. O. G. T. (heatemplerite ordu) rahvusvahelise noorsootöö juht, hollandlanna prl. A. Arriëns Utrechtiist. Kuna karskusprobleemid on meilgi muutunud sundivalt aktuaalseks, tohiks olla huvipakkuv lähem tutvumine mainitud kolme referendi vaadetega, kelledest kaks esindasid demokraatlikku, ülejäänu aga fašistliku noorsootöö printsiipe.

Esimesena kõnelev dr. med. Kitzing (Berliin) valgustas laiemalt oleviku saksa noorsoo suhtumist alkoholismisse.

Hitleri-nooruse ülesandeks on arendada saksa noorsoo pärilikke eeldusi, viia neid kõrgeimale astmele, kaitstes neid ühtlasi kahjulikkude mõjude eest.

Noore inimese kaivatust julgeks, ustavaks, alati valmis ja kohusetundlikuks täiendab noorsoo-tervishoid, mille ülesandeks on luua ja säilitada kooskõla keha, vaimu ja hinge vahel. Siinjuures pöörduvad hitleri-nooruse arstid, täpselt samuti nagu selle nooruse juhidki, oma seltsimeeste iseloomu poole. Noore sakslase ülemaks ühikuseks on hoida end valminuna rahvustervikluse teenimiseks, tõsta igapäevaste harjutuste läbi oma saavutustvõimet ja viia seda ülimalle tasele. Tervis ei ole üksiku eraasjaks, vaid iga sakslase suurimaks sihiks. Riiginoorsoojuht kirjutas hitlerinooruse saavutusteraamatusse sõnad: „Sinu keha kuulub su rahvusele, sa oled selle eest vastutav.“

Hitleri-nooruse arstid seisavad juhtidena otse selle noore ühiskonna keskel, olles nõnda võimeised näitama oma noorematele seltsimeeste teed, mida nad peavad sammuma jõuküllusele ja tervisele jõudmiseks — kuid ühtlasi ka hoiatama eksiteede eest, mis tõkestaks noorte arengut, kahjustades nende tervist. Selliste eksiteede hulka kuuluvad alkohol ja nikotiin. Hitleri-nooruse suhtumine nendesse on lihtne ja selge. Alkohol ja tubakas on noorusele mürgideks, liiati veel naudingumürgideks. Hitleri-nooruse elurõõm on aga küllalt tugev selleks, et loobuda neist loiu naudingu vahendeist. Noorte saksa inimeste rõõm peitub saavutustundes, olgu need saavutused ükskõik mis alal: elukutses, õppimises, spordiväljal, rännakutel, laagrites. Loodusest leiab saksa noorus tõelist elurõõmu, elamisest tuultes ja tormides, päikese ja vihmailinguist, merelt ja mägedest. Ja see rõõm on puhas ja õnnestav.

Noorte usaldusarstid lausuvad neile: „Teie ei vaja alkoholi ega nikotiini. Need on labaste mõnude allikaiks. Kuid mitte ainult seda, nad takistavad ka teie kehalist arengut ja pidurdavad teie püüdeid kõrgemate sihtide

poole. Tõeliste revolutsionääridena on teie ülesandeks teha lõpp halbadele iganenud kommetele, milliste eluvõimsus pesitseb masside mugavusehimus ja loiduses.“

Saksa noorus keeldub alkoholist mitte eluvõrast asketismist, vaid tahtest jõule ja tervisele — ning vastustundest. Viimast on parimini väljendanud riigi noorsoojuht oma tänavuses uusaastaläkituses:

„Teie kohuseks on terve olla!“

Seevastu mag. phil. A. Vaaramo rõhutas eriliselt noorte vaba isetegevuse põhimõtet Soome noorsookarskustöös. (Kontrasti peensus selgus teadagi ainult neile, kes lähemalt tuttavad Saksa noorsooliikumise sundriikliku iseloomuga.) Soome algkoolides on 2052 lootsuringi 53.000 liikmega, kesk- ja kõrgemates koolides töötab 68 noorkarsklaste ühingat 7500 liikmega, kuna üliõpilaste karkusühendustes on 700 liiget. Tänavu võttis laste karskusvõistluskirjutusest osa 156.000 õpilast — s. o. 40% kogu õpilaskonnast. Karskuskasvatustöö koolides allub koolinõunikkude kontrollile. Haridusministerium määras läinud aastal 1.500.000 marka toetuseks lootusringides tegutsevaile õpetajale, et need korraldaks kohtadel karskuskursusi ja muretseks uusi õppevahendeid alkoholivastaseks selgitustööks. Peetakse vajalikuks, et koolist lahkuv noor leiaks endale koha oma vanusele ja arengule vastavas karskus-organis, milleks enamasti on karskusseltside noorteosakonnad. Noorsookarskustöö eelistatavaks vormiks väljaspool kooli on õpiringid, siis karskuseksamid, kirjatööde võistlused jne. Samuti etendavad alkoholismivastases võitluses tähtsat osa sport, matkamine ja laagrielu. Karskusajakirjandust levib laste ja noorte keskel sadades tuhandetes eksemplarides. Viimane soome karskuskundal toimus loosungi all: „Noored karskusrindesse! Suundugem karskusele!“ Seda märgusõna tahavad karsked soome noored edasi anda kogu maailma noorusele.

Kuna need kaks erinevat (vähem praktikas kui ideelistes alustes) seisukohta ettenähtavalt kutsusid esile elavaid vaidlusi, milliste kestel üks Hollandi noorsoo juhte karmilt taunis fašistlikke meetodeid ja pidas hitleri-noorte spartalikku eluhoiakut põhiliselt negatiivseks, seadides selle vastu humaansuse põhimõtteist lähtuvat kasvatust, — siis nägi viimasena kõnelev prl. A. Arriëns märgatavalt vaeva valemi koostamiseks, mis oleks teostatav kõigis oludes, poliitilisele režiimile vaatamata. Prl. Arriëns ütles kokkuvõttes järgmist:

On väga tähtis, et töötataks positiivselt, püüdes selle poole, mis elu õilistab: hea lektüür, laagrid, rännakud, armastuse äratamine looduse vastu, kehakultuur, laul, muusika, mängud, rahvatantsud, head filmid jne.

Tuua noorte ellu rõõmu, sellega võime saavutada ülimat. Kuulumine karsklaste perre peab noortele olema rõõmuks ja endastmõiste-

Ühele „luuletajale”

Küll kajab hästi Sinu trumm;
täis sangarmõtteid pea!
Ent Sinu valit publikum
seks pole küllalt hea!

Nad üksi olles kiidavad
Su luulet, Sinu tööd,
kuis meistrivõtted liidavad
Su mõtteid! Keset ööd.

nad veini juures hüüavad
Sul „elagu!”... ja ise
siis saamatumalt püüavad
Sult öelda luuletise!...

*

Eks õhtul sulane ju ikka
on julge kõrtsilaua ees.
Su laulud kiirendavad pikka
ja rasket seedimist tal sees!

H. Heine
Tõlk. Ivar Paulson

tavuseks. Teadmiste vahendamine alkoholi-
küsümuse üle tuleb alles teises järjekorras,
kõik oleneb meelsusest. Hädavajalik on taot-
leda noorsoo usalduse võitmist ja leida vas-
tukõla noorte südameis, — lõpuks ei suutnud
hollandlanna ometi keelduda toomast ustavus-
tunnistust demokraatialle: „Nii loodame omalt
poolt veidi kaasa aidata selleks, et noortest
kasvaks eneseteadlikud inimesed, kes läbivad
elu vabadena, kandes kõrgel oma ideaale ja
olles valmis nende teostamiseks töötama.”

Kokkuvõttes leiti, et karskusliikumise vete-
raanid peaksid arvestama seda, et oleviku
noorusel on teistsugused ihaldused, kui eel-
miste nooruspäevil. Tuleb arvestada nendegi
noorte mentaliteediga, kes tööpuuduse ja
kriisi aegadel raskelt kaotasid kõik oma
ideaalid — ning püüda õhutada neiski vai-
mustust karskusaate (ulatuslikumas, elure-
formi tähenduses) vastu.

Kongressil oli esindatud ka eesti noorus,
kes koos teistega võttis osa noorte eripro-
grammist, milles domineeris enam meelelahu-
tuslik osa ja tutvumine Soome maastikuliste
kaunidustega, kuid kus ei unustatud ka ma-
ilmavaatelisi küsimusi. Eesti noorte delegat-
sioon esines tervitusega ka kongressi avaak-
tusel, kuhu muide tõid tervitusi ka Soome
noored, kelle läkitus oli läbinud kõik soome
noorkarsklaste org-id, kattes kokku üle 3500
klm. pikkuse tee. Tutvumine soome noorsoo-
karskustööga jättis mulje, et siin on tegu
tõesti selliste noortega, kellede credoks on:

„Mi kaunist ja korkeaa,
Sen eestä sydän lyö!”

(Lauri Pohjanpää.)

Oskar Kuningas

Pilte Alutaguse mängudelt 29/30. VII. 1939. a.

Kohtla-Järvel

- 1) Heisatakse pidustuste üldlipp;
- 2) Pürg asetatakse Vabadussõjas langenute mälestussambale;
- 3) Meesvõimlejad pidumarsil;
- 4) Külalised vaatlevad esinemusi; keskel pidukõneleja prorektor V. Paavel, paremalt teine direktor M. Raud.

Fotod O. Uudeküll

Rahvatantsupäevadelt Stokholmis

„**M**ie tantsupõrand on omapärata, ta ei paku meile küllaldast kauniduse ja ilu pilti ega ole ühenduses meie traditsioonidega.“ Umbes nii lausus hiljuti õigustatult peaminister Neerutis vabaharidustegelaste suvipäeval. See sisendus näib olevat ka teisel Euroopa rahvail, kes 1.—6. augustini olid tulnud kokku „kolmandateks rahvusvahelisteks rahvatantsupäevadeks“ Stokholmi.

Maailmasõja järel näib Euroopa sattunud teatavasse ummikusse. Kõikjal on tants tavalise vaba aja möödasaatmise vahendina tarvitamisel, kuid puudub nagu ühine tahe ja selgus selles, mida tantsida. Euroopa suuri rahvusühiskonnad on hakanud kritiseerima praegust seltskonnatantsu ning on teostamas oma valikut sel alal.

Tantsu alal on uskumatult laenatud. Sajandite kestel on pea iga Euroopa rahvus oma välise hiilguse hooajal olnud ka tantsukunstis tooniandvas olukorras, andes teistele, mida tal oli anda. Nii on romaani, germaani ja slaavi rahvad siin olnud nii andja kui ka võtja osas. Euroopa suur kultuuriühiskond on järjekorras tantsinud nii Hispaania õitseaja temperamentseid kui ka suure liiklemisega lihtsamaid Inglise küla (country) tantse, nii Prantsuse hoovi kadrille, menuette, saksa ländlereid, valse kui ka slaavi polkasid, marsurkasid, poloneese. Kuningakodade kadumisega Euroopas ning välise hiilguse ja kapitali kuhjumisega Ameerikasse, muutus viimane maailmasõja järel ka tantsus tooniandvaks. Kuid kuna Ameerikal (õigem USA-!) puudub oma rahvatants ja rahvariie, tuli tal Euroopale serveerida oma indiaanlaste (apašside) ja neegritantse. Selle serveerimisega näib riietatud Euroopa enesetunnet. Vastukaaluks sellele Ameerika üleolekule näib Euroopa alateadvuses ärganud rahvatantsude taaselustamise tahe, rahvatantsu renessans. Nii kutsuti mõnede aastate eest Inglismaal ellu rahvusvaheline rahvatantsu keskus (The international folkdance council). Pea kõikides Euroopa riikides on asutud uurima ja viljelema rahvatantse ning ühistööna sel alal on korraldatud kolmed suuremad rahvusvahelised rahvatantsu päevad: Londonis, Viinis ja nüüd Stokholmis.

1. **Rahvatantsupäevad Stokholmis** olid kindlasti suuremad ja stiilsemad sel alal. Mahaarvatud Venemaa, Poola ja Itaalia ning mõned väiksemad balkani rahvused, oli siin kogu Euroopa esindatud. Koos oli umbes 2700 rahvatantsijat, 200 rahvapillimeest ning ligikaudu 100 teadlast ja rahvatantsuala juhtivat tegelat kogu Euroopast. Esindatud oli 18 rahvast ja ühe esindaja kaudu ka Ameerika. Suuremaid rühmi saatsid muidugi Põhjamaad, kus rahvatants leidnud pikaajset viljelemist. Nii oli osavõtjaid Rootsist 1000, Norrast 280, Taanist 150, Soomest 100. Eestit esindas ÜENU Tallinna 26-liikmeline rühm Ullo Toomi juhatusel ja rahvapillimeeste Joosep Kotka (kannel) ning Peeter Piilpärja osavõtul.

Päevade üldises kavas seisid: 1) teaduslik kongress, 2) rahvapillimeeste kontserdid ja esinemised, 3) rahvatantsijate esinemised ning 4) aktiivtegelaste omavahelised koosviibimised ja väljasõidud. Päevade üldine korraldus oli antud Rootsi noorsooliidule „Svenska ungdomsringen för Bydgekultur (Rootsi noorsooliit rahvakunstide viljelemiseks), kes rahvakunstide taaselustamisel Rootsis teinud tõhusat tööd ning kes oma ülesandega tuli hästi toime.

Päevade avaaktus kontsertsaalis oli väga pidulik. Rahvusriietest ja rahvuslippudest kirerev ruum oli täidetud viimse võimaluseni. Avaõnäd ütles noorsooliidu ja komitee esimees börsidirektor Kurt Belfrage, kes rahvakunstide taaselustamise idee sidus noorsooliikumise ideestikuga. Sisuka pidukõne pidas Rootsi haridusminister Dr. Artur Engberg, kes muuseas ütles:

„Ühe rahva kultuur on rikas ja huvitav kui ta on mitmekülgne, pakub palju nüansse ja rikkalikku individuaalset omapära. Ta on peegel, milles näeme rahva vaimlisi pingutusi ta laiades registrites. Rahvuskultuur on õrn instrument, mille käsitlemine nõuab hellust ja oskust. Ta hingeks on v a b a d u s. Surve all ei pääse õitsele ükski kultuur. Rahvuskultuuri jõuallikaks on kohalikud pärimused ja traditsioonid, mis vaimustavad ja üllatavad oma rikkuses. Mida enam tunneme seda kohaliku koloriiti, mida enam süveneme oma kodukoha omapärra, seda tugevamaks kujuneb meis meie isamaaarmastus. Ja mida provints rahvusele, seda rahvus (natsioon) inimkonna üldkultuurile.“

Tirooli neiu ja poiss. Jälgitagu ilmet!

Nii avasõna kui ka pidukõnet kordasid kõnelejad prantsuse, inglise ja saksa keeles. Koosolijate poolt saadeti tervitustelegramm kuningale, kelle vastutänu saabus kiirelt avakustele kestel.

2. Rahvatantsu esinemised.

Rahvatantsijate esinemisi oli mitmetes kohtades ja mitmesuguseid.

Rahvamuusika ja rahvatantsu liikumise kui vabaaja veetmise vahendi vastu laiemates rahvahulkades huvi äratamiseks oli kahe päeva jooksul korraldatud tasuta esinemisi Stokholmi parkides, kus esinemiste külastajaid olnud umbes 25 000. Kuna Stokholmis on eriti rikkalikult parke, mänguplatse ja staadione äärelinnas ja töölislinaosades, siis elas ka tööliskond ja eriti noorus neile park-esinemistele kaasa spontaanselt. Esinesid pooltosinat rahvast igas pargis, kes rohelisel murumatil oma lippude, riietuse, laulude, muusika ja tantsudega elevust ja rõõmu pakkusid nii silmale kui ka kõrvale. Üldse näib Rootsis rahvatantsu ja rahvakunsti viljelemine eriti levinud tööliskonnas. Kõikide Stokholmi suuremate tehaste juures töötavad vastavad rahvatantsuringid (klubid) ning tööliste ajalehed töid päevade pidustuste kohta huvitavamaid ja üksikasjalikumaid kirjeldusi. Parkesinemistel oskasid eriti inglased ja hollandlased oma efektse esinemise, lõbusa laulu ja huumoriga publikut haarata. Ka eestlased esinesid Kristina pargi staadionil hoogsalt ja õnnestunult ligi 7000 pealtvaataja ees.

Parkesinemistele järgnenud ettekandeid Draamateatris ja Kontsertsaalis tuleb võtta elitesinemistena. Endast on ka teatrilava parim paik rahvatantsuliste esinemiste üksikasjade jälgimiseks ning teadusilma esindajad võrdlesid ja vaatlesid siin ettekande stiililisi, rütmilisi, sammulisi ja muusikalisi üksikasju ja detaile. Kahjuks oli neid esinemi liiga vähe ja kava sellepärast liiga kokku surutud. Kontsertsaali kavas esinenud 12 rahvusel oli aeg liiga lühikene oma töö ja kava ulatuslikumaks tutvustamiseks. Eesti rühm esines siin Väandra polka, Targa rehealuse ja Hiiu valsiga, mis kohe haarasid oma omapäraga. Eriti äratas „Targa rehealune“, mis suuresti erineb Lääne-Euroopa rahvatantsuvarast (kus korduvalt esineb vaid kadrille, menuette, poloneese jt. endisi seltskonnatantse!) kohe rahva ja teadusmeeste tähelepanu ja tuli ta hoolimata ajanappusest publiku nõudel ainsana selleõhtu tantsuna kordamisele. Dr. Wolfram, Euroopa tuntuimaid rahvatantsu uurijaid — kiitis avameelselt: parim saak, mida tema teadusmehena neilt pidustusilt saanud, olla Targa rehealune, mida hiljem saksa teadusmeeste poolt pildistati, filmiti, heliplaadistati. Ka meie rahvapillid: torupill, kannel ja parmupill, eriti aga viimased olid Lääne-Euroopas tundmatud ja äratasid tähelepanu ja poolehoidu. Hiiu valsi kohta kirjutas üks lehti: „Siis tormasid eestlased lavale ja esitasid üht vana valssi — hiiu valssi — niisuguse hoo ja omapäraga, mis kohe haaras kogu publiku.“ Eriti aga pääsis siin kontsertsaali laval mõjule Eesti rahvarie, ning eriti Muhu pruudi riietust imetleti kui kõikide käsitööde meistritööd.

Seda imetleti hiljemgi ning tehti sellest lugematuid pildistusi. Teistest rahvustest paistsid kontsertlaval välja inglased, šotlased, norralased, hollandlased, baskid, rootslased, taanlased ja šveitslased. Tantsutehniliselt näitasid päälle eestlaste hääd tööd kui ka omapärast tantsuvara veel soome-rootslast.

Pidustuste suuresinemiseks kujunes staadioni pidu, mida mõned rootsi ajalehed mainisid ennenägematuks värvide olümpiaadiks, staadioni idülliks ning kvaliteedilt ja kvantiteedilt haaravamaks, mida kunagi nähtud. See oli suurejooneline esinemine ja näitas lühijoontes, mida meie rahvaste juures nimetame rahvatantsuks. See oli osavõtjatele ja pealtvaatajatele suur clamus ning andis tõenduse sellest, et rahvatants praegugi on elujõuline, et ta oma varieruvates stiilides ja toonides on võimeline äratama huvi ja lugupidamist kõikides rahvaklassides. Umbes 15 000 pealtvaatajat istus siin neli ja pool tundi ning jälgis esinemisi spontaanselt peagu hinge kinni pidades ning lakkamatu aplaus, mis mõnikord muutus tormiliseks vaimustuseks saatis sissemarssivaid ja väljamarssivaid rühmasid.

Eriti jõuliselt esinesid siin põhjamaad, eriti Rootsi. Lõbus Västgötapolska ning Väva vadmäl suurtes staadioni täitvates gruppides, on pilt, mida soovitaksime näha kõikidele, kes rahvatantsust otsivad esteetilisi elamusi. Suurima efekti saavutasid siiski ehk norralased, kes laulutantsus „Heilag Olav“, kui ka pidustuste lõpptantsus „Fakeldans“ saavutasid elamuste kulminatsiooni. „Heilig Olav“, kus suurtes kaksik- ja ahelsõõrides liigutakse kurbtõsise laulu saatel, mille juure tuleb veel helgiheitjate valgusel vahelduvalt valgete (naised!) ja mustade (mehed!) tõusvate käte värvi efekt — polnud enam rahvatants vaid teatriline lavastus selle kõrgemas kraadis. Sama suure efekti lõi ka tõrvikute tants, kus paarid pimeduses laulu saatel ja tõrvikute valgusel staadioni murul liikusid kui jaaniussid suveõöl.

Suurepärase efekti saavutasid inglased, kes staadionile ilmusid ja staadionilt lahkusid tantsides ja lauldes ning oma värvilistes riietes ja baletlikus jalgetõõs saadetuna hoovinnarist hobuseriie tuses, said teinud aplause, samuti ka šotlased, kelle seelikriietus, akrobaatilised mõõgatantsud ning muud muusikat lämmatav torupill haaras vaatajaskonna. On võimatu siinkohal lühidates sõnades võrrelda teisi rahvusi nende omapärasuses. Meelde on jäänud hollandlased oma huumori ja lõbususega, šveitslased oma suurepärase (tšello ja viiul) saatemuusikaga, baskid oma mandoliinidemänguga ja temperamentsusega, rumeenlased oma metsiku jalgetõõs ja kisaga, soome-rootslased oma viiulite orkestri ja omapärase „själaskutta“ tantsuga, taanlased oma talupojaliku huumori ja lauluga. Eestlased olid siin kindlasti üheks suurimaks tähelepanu keskuseks. Meie „pulgatants“, mis Lääne-Euroopale näitas eesti tugevat omapära, kutsus välja kestva marulise aplausi; samuti ka hoogne tuljak. Pressimeestel oli tööd pildistamisega ja mõned rootsi lehed arvasid, et eesti oma pulgatantsuga on oma kuurortidele tahtmatult teinud jumalikkude reklaami. Üks

teine leht püüdis üksikuid välisrahvaid ilmes-
tada ühesnõoliselt järgmiselt:

Eesti — reklaampantomim,
Inglismaa — karneval,
Läti — ehtne külatants,
Norra — ühislaul,
Prantsusmaa — varietee,
Rumeenia — ürgelanike tants,
Saksa — lõbus seltskonnatants,
Soti — ballett;

Järgnesid veel laupäeval esinemised viies
kohas Skansenis ja pühapäevane lõppesine-
mine Häga pargis. Viimases looduslikus amfi-
teatris oli pealtvaatajaid jälle 15 000, kuid
esinemised ise ei saavutanud enam staadioni-
pidustuste taset. Siin kanti ette ka Ivar Lin-
dahli poolt koostatud vabaõhunaidend: „Sek-
lerna dansa i Häga“ (Sajandite tants Hägas),
kuid sedagi tuleb üldiselt lugeda väheõnnestu-
nuks, vähemalt jäi ta enamusele välismaalast
arusaamatuks. Kuuetuhande krooniga, mis la-
vastajad kuuldavasti olid kulutanud näiden-
dile, ei saa Stokholmis lavaetada midagi kor-
ralikku.

Üldse jälgis Stokholmis rahvatantsijate esi-
nemisi üle 70 000 inimese.

3. Omavahelised koosviibimised.

Korraldajad olid korralikult pidanud mee-
les aktiivtegelasi. Oli korraldatud kolm oma-
vahelist koosviibimist ja kaks ühist väljasõitu.
Ka rongkäigud olid lühikesed ega kestnud
koos kogunemisega üle tunni. Ühised koosvi-
ibimised andsid aga lõpmata palju just selle
ala aktiivtegelastele. Siin võrreldi, harutati,
jälgiti, esitati üksteisele oma tantsu- ja laulu-
vara, jälgiti üksteise riietust, sõlmiti isiklikke
tutvusi ja õpiti kergemaid ühistantse. Selgus,
et põhjamaadel on criti palju ühist tantsu-
vara ning linnamaja suures saalis, mis lahe-
dasti mahutab 2700 tantsijat, ühiselt harjuta-
tud rootsi lāngdans (pikkants), milles kõik
2700 tantsijat hiigla keerleva lohena kogu
saali täitsid, oli, nagu lehed naljakombel
nimetasid, küll kõigi aegade pikem tants.
Eriti meeldis rahvatantsurahvale ka rootsi
„hambo“. Kuid päälle põhjamaalaste ja eest-
laste, kes seda ju enam harjutanud, ei tulnud
teised rahvused toime selle sammu raske
„nõksuga“. Isegi suure jalakultuuriga inglas-
telt ja šotlastelt nõudis samm kõva lavatagust
harjutamist.

4. Saatemuusika ja pillimehed.

Omapärase kontserdiga esinesid ka pillime-
hed. Rootsi rahvapillimeeste ühing, millesse
kuulub üle 600 rahvapillimehe, esitas kahe
päeva jooksul kaks kontserti, milles pillime-
hed esinesid nii koos kui üksikult. Esitati iga
maakonna pillimehi ja mitmel pool olid ter-
ved muusikameeste perekonnad mängimas, kes
esitasid vägagi virtuooslikku pillimängu. Seda
külapillimeeste (bygdespelmän) eliiti maksab
kuulata. Paljud neist pillimeestest on otsaga
käänud esinemas Inglismaal ja Ameerikas
ning loovad veel ise vanu tantuviise. Ameerika
negritantsudele aga suhtuvad kõik kur-
jasti põlastavalt. Paljud mängumehed on üht-
lasi kuulsad viiulitevalmistajad käsitöömeist-
rid.

*Kaks taani tütarlast Bornholmist oma silma-
paistvalt ilusais rahvariideis.*

Saatepillina on põhjamaadel jäänud püsima
viul, millele Soomes tuleb lisaks kannel.
Rootsi rahvatantsijate saatemuusikaks mängis
60-liikmeline rahvapillimeeste orkester, milles
oli 57 viulit, 2 ksylofoni (lõõkpilli) ja üks
klarnett. Teiste maade pillimehi jälgides suut-
sin registreerida 94 viulit, 6 mandoliini, 5
gitarri, 4 klarnetit, 4 tamburiini, 3 flööti, 2
kannelt, 2 akkordeoni, 2 lõõtpilli, 2 toru-
pilli (šoti, eesti), 1 suupill, 1 tsello, 1 moli-
pill, 1 parmupill (Eesti).

Hää saatemuusikaga paistsid välja šveitsla-
sed, rootslased, norralased, taanlased ja soo-
me-rootslased. Suurepäraselt klarnetimängu esi-
tas ka rumeenia pillimees. Eesti kannelt
imetleti, kuna see sellisena tuntud ainult Soo-
mes ja Ida-Baltikumis.

5. Rahvariietus.

Rahvariieetest olid pidustusil igasugused rii-
devormid, tüübid, stiilid, tegumood ja värvid
esitatud. Üks rootsi ajalehti seab küsimuse:
Kes oli kõige kenam? ja vastab ise: „Võib
olla eestlanna leegitsevate vikerkaare värvi-
dega kleidis, hiigla broderiiga põlled, kästel
ja sukkadel ja kõrge peakattega, mis meenu-
tas endiste aegade käsitöö meistritööd! Võib
olla taani härrad keskaegseis põlvpükstes,
tribulistest jakkides, kõrgete rummkübaratega

peas ja pikkade piipudega hambuis! Või olid seda sõtlased seelikuis, inglased sekspiiraagseis siidilintidega dekoreeritud riietuisis? Või belgia poisid sinistes pluusides lihtsa rätiga kaelas? Igal juhul võis leida leegitsevat värvi-ilu reaali ja fantastilistes toonides, võis määrgata puritaanset lihtsust, rahvaomast grotesksust ja tõsidust läbiseegi. Eriti olid aga peakatted tähelepanu äratavad ja sageli nii fantastilised, et vaevalt moodsad kübarameistrid neid oskaksid valmistada, ettekujutadaagi? Millist aegaviitvat tööd nõuabki ühe rumeenia pärlükübara või hollandi ja šveitsi pitstanu valmistamine? Baski must barett selle vastu kõneleb äärmisest lihtsusest!

Kui Eestis muu seas kurdetakse rahvariide kalliduse üle, siis arvas üks norra naisteglane keskmiselt norra naiskostüümi maksvat oma 300 krooni ja Lõuna-Rootsi stiilne kostüüm koos ehetega pidi tulema kallimigi. Igal juhul peetakse nii põhjamaadel kui ka mujal kinni rahvariide ehtsusest, mis eriti tantsu juures annab kleidile teatud raskust, pikkust ja soolihedset laiust. Hääd eeskuju teadlaste peres andsid Viini professorid (dr. Wolfram, dr. Lagus jt.), kes koos abikaasadega esitasid pidustusil Tirooli riietust ja Tirooli rahvatantse.

Muu seas näib meie Sõrve ja saarte rahvariide motiive ja elemente laenanud Rootsit ja Norrast, kuna soomlaste rahvariides, eriti aga soome rootslaste rahvariide osas, veelgi enam näib lähenemist Rootsil.

6. Rahvatantsuvara.

Nagu selgus kongressi ettekannetest, on Lääne-Euroopa maad (Prantsusmaa, Hispaania, Belgia, Hollandi, Šveits) olnud suure rahvatantsutagavaraga ja rahvatantsukultuuriga maad. Kuid ehtsamad ja suurema omapäraga tantsud on seal palju enne jõudnud kaduda ning rahvatantsude kogumisega on seal vähemalt sada aastat jäänud hiljaks. Praegune hilisem korjamine ei sisalda sellepärast enam sel määral suurema omapärasusega ehtsat rahvaloomingut vaid pigem salongidest külla kantud hilisemat seltskonnatantsude (kontratantsud, angleesid, kad-rillid, menuettid, poloneesid!) järellainetust. Selletõttu on nende maade rahvatantsude repertuaar äärmiselt väikene (belglastel 7, šveitslastel 16, hollandlastel 30 rahvatantsu!) kuid ühtlasi ka oma põhiilmelt (korduvad nelinurgad ja vastasread — võrdle meie Pikk Ingliska!) äärmiselt üksteisele sarnlevad. Eesti rahvatantsuvara on selles suhtes (näib ka võrreldes soome tantsuvaragagi!) mitmekesisem, rikkalikum ja ehtsam. Omame selles palju kohalikku koloriiti, millest kõnelevad nimeki nagu: Hiiu valts, Kuralaste tants, Mustjala madal, Torilane, Väandra polka jne. Isegi meie üldisemalt tuntud labajalg pole ühtlane (nagu meil pole ka ühtlast rahvariit) vaid igal kihelkonnal olid siin leitud omad omapärasused, eri- ja allvariandid (Mustjala madal ja Mustjala kõrge!) ning õieti on ka ehk Väandra polka, Hiiu valts jt. ainult labajala erivariandid mis üksteisest erinevad tuuride arvu, asetuse, pooside, sammude, viiside kaasalaulmise ja muu omapäraga.

Võrdlemisi rikas rahvatantsuvarast näib Saksamaa, kus praegugi veel leiduvat kohti, kus rahvas ise rahvatantse viljeleb ja neid osalt ka veel loob. Üks praegusi agaramaid saksa rahvatantsukorjajaid Hans von der Au Darmstadtist arvas oma kogudes leiduvat 15000 rahvatantsu erinumbrit ja varianti!

Loomulikult on selles euroopalikus rahvatantsuvaras ühiseid motiive ja elemente, kuid õigusega arvati kongressil, et ühtki rahvatantsu ei tuleks võtta siiski rahvusvahelisena, sest tantsijad pole samad ja iga rahvas paneb sinna ka oma hinge.

Kui, näiteks, võrrelda Euroopa rahvaste käsitöid imiteerivaid tantse, siis on erinevused Eesti, Taani ja Hollandi „Kingsepa polkades“ vägagi suured. Ja võrreldes eesti, soome, rootsi ja prantsuse kangakudumise tantse, on siingi vahed vägagi tuntavad. Kuid on ka tantse, mis väga lähedalt üksteisele sarnased. Selgus, et eestlaste „Juudi polka“ on pea täpsalt samasena (ja pea sama viisigagi!) tuntud ka Šveitsis. Rootsi soolotantsu „Vingäker“ („Armukadeduse tants“) esitasid ainult pisieranditega ka tiroollased. Ja meie „Kaerajaani“ näib sellisena tuntud nii Lätis kui Leedus. Oleks õpetlik ja huvitav neid tantse sellistena näha kõrvu ettekantuna!

Kuid sellest rahvatantsude erinevusest kui ka nende taaselustamise tööst ja kongressi käigust lubatagu mõned read edaspidi.

A. Meikop

Hollandlaste tantsupaar ei väljenda kaasaelamist tantsule mitte ainult kehahoiakus vaid ka žestis ja ilmes.

Risti-rästi läbi kodumaa

ÜENÜ oma arvukate osakondade kaudu harrastab intensiivselt rahvatantsu. See laiaulatuslik harrastus omakord veeretab Keskjuhatusesse nagu ka Keskjuhatus juures tegutsevatele rahvakunsti keskoimkonnale teatud kohustusi materjali hankimise ja täiendamise näol. Osalt seel põhjusel on ÜENÜ Keskjuhatus rida aastaid organiseerinud ja finantseerinud rahvatantsude korjamist. Eriti suureulatuslik oli korjamine tänava suvel. Eeltöödega alati juba möödunud sügisel — hankides pillimeeste, laulikute ja rahvatantsu teadjate aadresse. Hoolimata kogu talve jooksul saadetud üleskutseist — saata aadresse — kogunes neid kevadeks ainult 18. Kuna aga nende hulgas oli kindlasti teada tantsuoskajaid, siis ei heidutatud aadresside väike arv. Olgu tähendatud, et ülesantud tantsuteadjad olid laiali igas kodumaa nurgas.

Korjamissõit teostati mootorrattal, kusjuures I osas — Kesk- ja Ida-Eestis — oli kaasas ÜENÜ rahvatantsu instruktor Johannes Vinberg, kuna II osas — Lääne, Saare- ja Hiiumaal, teostas sõidu nende ridade kirjutaja ükski.

Matk nagu harilikult. Peale tavaliste reisiratvete oli kaasas veel märkmik, noodiviik, mandoliin ja fotoaparaat.

„Tervist, jõudu pererahvale!“ „Jumalime, külamees.“ „Tea, kus pool see Pilli talu siin asub?“ „Mess?“ „Noh, kus siin külas Hindrek Pill elab?“ „Ah Pilli Hindrek — täma seal eemal liivapeal saunas.“ Umbes nii algas

kõnelus küla esimesse tallu sisse astudes. Saades õige tee ja leides otsitava oli peamiseks mureks juhtida jutulõnga nii, et vanake elaks sisse endistele aegadele, s. t., meenutaks sündmusi ja aegu oma noorpõlvest. Vahest tuli selleks käia pikk tee — rääkida poliitikast, turuhindadest, tänapäeva moralist jne. Oli päris kindel, kui jutt läks juba tänapäeva nooruse peale, siis oli õige ots käes. „Ei vanaste nii polnud — siis tehti seda asja hoopis teistmoodi.“ „Kus nüüd seda, töö oli küll raske, aga rahvas oli rõõmus ja karske ja —“. Ja nii see tavaliselt algas. Nüüd tarvitses vaid hoolega kuulata ja üles märkida, harvalt esitades küsimusi, et jutt püsiks ikka soovitava teemal. Nii näiteks 72-aastane Juhann Vilkmann Võrtsjärve äärest. Suur jutumees ja pillimängija, et aina kuula. Eluajal olevat valmistanud 5 viiulit, nendest esimene olnud nagu „kärnane konn“, kuna teistel ei olevat enam „väga viga“. Peale suure jutu ja pillimängu lappab Juhann ka kaarte. Ei tea kas Juhanni elutarkus ja kogunud silm määras välimuse järgi või kuidas, aga märki tabas küll oma seletustega. Peale rahvatantsu „ringvalsi“ andis Juhann Vilkmann veel tantsuviise.

*

Üldiselt peab ütleva, et seekordsel korjamisel oli Kesk-Eesti kehvem oodatust. Nii näiteks Järva- ja Viljandimaa — hoolimata õige

Pahemal: Ingeri naised aurikul Rosona jõel koju sõitmas.
Paremal: Lõbus ingeri kolmik. Fotod U. Toomi

suurest ringikäimisest — andis rahvatantsu alal ikkagi suhteliselt vähe. Õige tihedalt võeti läbi Võhma ümbrus, sest siin oli kaasas teejuhiks ÜENÜ Võhma osakonna tulihingelisi noorsoolasi, esinaine pr. Värav. Kuigi — nagu juba nimetatud — rahvatantsulist materjali saadi siit ümbrusest vähe, tasus sõit enda siin muistendite näol. Teatavasti alustati ÜENÜ Keskjuhatusel poolt kohamuistendite kogumist osakondade kaudu. See aktsioon on leidnud elavat vastukaja maal. Nii on seda korjatud Võhma osk. esinaisal pr. Väraval juba suurem hulk ja koos läbistatud kohad näitasid, et sellist materjali leidub veel Võhma ümbruses rikkalikult, andes tööd pr. Väravale kauemaks ajaks. Selleks jõudu ja püsivust!

*

Piltidel: ülal: Omapärane mälestussamas Hiiuma saarel Kärlasse mineva tee kõrval. Keskel: Kui hävineb põllul olev tuulik, siis ehitab kihelkonna mees tuuliku maja katusele. Selline tuulik jahvatab, ajab hekslimasinaat ringi, saeb puid, pumpab vett j.n.e. Puudub vaid elekter — kuid ega sellega ka kaua enam tule oodata. Küllap varsti rakendatakse järele diinamo. All: Laeva ehitus Papisaaarel — Kihelkonnas. Laev valmistatakse eranditult tammepuust.

Erilaadsena, kuid meeldivana ja väga rõõralikuna esitas end Ingeri. Energilise seltskonnategelase hr. Vassili Vaimeli algatusel ja lähel kaasabil kogunes terve tantsurühm, esitades Ingeri rahvatantsude tundja ja õpetaja pr. Valpuri Vohta juhtimisel omalaadseid Ingeri rahvatantse. Siin tekkis algul tõsisemid raskusi tantsuviiside ülesmärkimisel, sest suupillimees kippus vägisi variserimisele — esitades igakordset kordamisel viisi isemoodi, kuid siis tuli abiks laul ja nii fikseeriti viisid lõplikult. Varsti klõpsus fotoaparaat ja kolme tantsu üleskirjutamiseks kulus mitte rohkem ega vähem kui terve pühapäev. Olgu

siinkohal kõigile tegelastele vaeva eest veel kord suur tänu.

*

„Ma' pole seda mettet teedanud, et siin ka mõni pillimees on.“ Umbes nii vastab sulle saare taat või eit kui lähed küsima, kust siit võiks leida mõnda rahvapillimeest. Aga see oli vaid alul nii, sest Saaremaalt puudusid meil aadressid. Saades korra otsa kätte, hakkas asi arenema sootuks teisiti. Küll siis teati juba pillimehi. Suureks abiks oli Kihelkonna, Sõrve ja Jamaja läbistamisel Tagala algkooli õpetaja Enn Mandre. Viimane isiklikult andis üle 20 rahvalaulu viisi, mis ta kooliõpilase põlves oli üles kirjutanud Muhu saarelt ja Läänemaalt. Olgu siin vahepalaks väike juhtum Saaremaalt. Ühel hommikul kui alles oldi veel magamas, tuleb voodi juure väike Liia

Laul 4 a. vana ja ütleb: „Kuule, onu, sina tahtvat kangesti laule — minul on ka üks.“
Ja laulab „Kaera-Jaani“ viisil:

Pisikesed koerad, suured koerad,
Kõikidel olid kellad kaelas.
Löö jalga vastu maad,
Küll nad koju lähevad.

Sõna „löö“ juures kõpsutas väike Liia ise jalga vastu põrandat. Nagu lugupeetud lugejad näevad, on tema ettekanne üles märgitud. Või järgmine näide saarlase huumorimeelest vastavas Kihelkonna murdes:

„See oli mo noores põlves. Ma oli siis nõnda viie-kuueteisme aastane kuidas peab ära ütleva, nõnda et mul oli siis veel ikka kuub üll ja ma pole veel mette pükstega hakkama saand. Panime siis ühepäeva oinastele need saad kuivad kadakad sarvi ning üks oli umbast jälle see saa Tooma Andrese oinas — suur hall oinas. Andres oli jälle sel aal peekohtumees. Juhtus teine siis ka jälle umbast sel aal säält keppi laksutades tulema va Suure-Pagi-Jurnaga. See oli sel aal külakubjas. Ole siis säält ka muud kohut midagid. Tõmpti mool kuucänd üle pee ning — ma pole sest Reedale (Reet — jutustaja abi-kaasa) ka mette hingand — laksutati kenasti läbi — ete kenasti anti. Sai ma säält siis viimaks lendama. Pole ma julgend sest siis ka mette killetel jutusta. Nii et ma ole ikka ka seadusemeeste hirmu omal nahal ää tundand.“

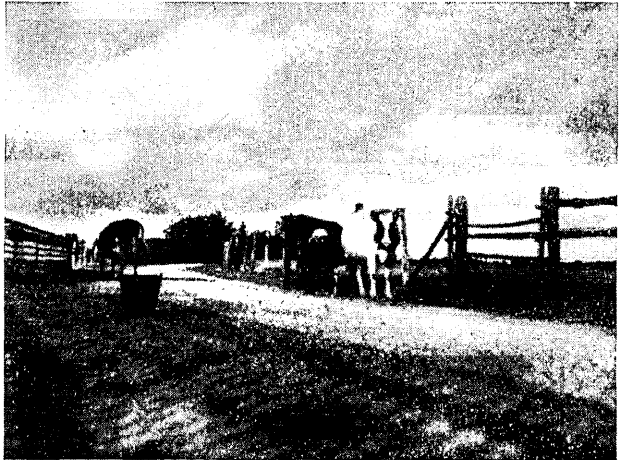
Üldiselt võib Saaremaalt korjamistulemustega olla väga rahul. Nii saadi sealt 3 rahvatantsu: Keigeperetants, Varese tants ja Mustjala paagimees. Terve rida tantsuviise ja uemaaegseid lokaalse iseloomuga rahvalaule.

Korjamissõidu lõpppäevad jäid Hiiu maale. Kõpu ja Kõrgesaare ümbrus Hiius valmistasid aga pettumuse, kuna oodatud paari uue rahvatantsu kohta, mida teati seal olevat — ei saadud midagi. Seevastu Suuremõisa ümbrus andis senistele Hiiu valsi variantidele lisaks veel ühe nimetusega „Patsiusti“ koos viisiga.

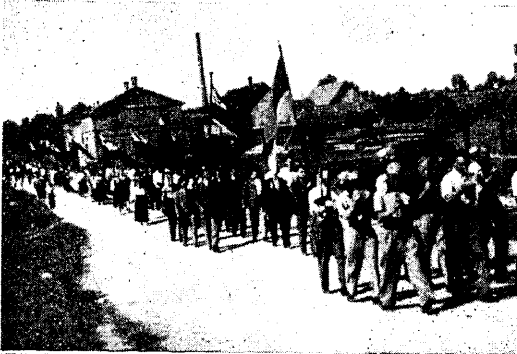
Kokkuvõttes andis 1939. a. suvine korjamismatk 9 uut rahvatantsu koos viisidega, katkendeid ja variante senituntud rahvatantsudele II, tantsuviise 41, rahvalaule 26, rahvalaulude viise 32, muistendeid 2 ja muid jutustusi 2.

U. Toomi

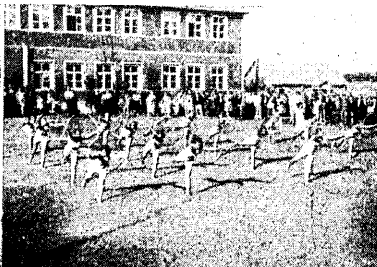
Piltidel: 1) Mida Tallinna turul tuvid — seda Kuressaares kajakad. Eriti kaladega kauplejad peavad olema hoolsad — tarvitseb vaid mõni rääm lõsta sabapidi üles kui paari sekundi jooksul on see juba läinud kajaka nokka. 2) Sõrves toimetakse liips õhtul maantee peal. 3) Ilusamaid kohti Mustla linna lähedal. 4) Sõidu takistus Saaremaal. Sellist pilti nägi õige tihti II klassi maanteedel.

IPILTE SUVISIE

1. Rongkäik sammub läbi Rakke Järva-
maa suvepäeval 13. VIII 1939;
2. Vaade rahvatantsijaile Rakkes.
Fotod A. Meikop

külalisi; 4. Külalised jälgisid
nu osakonna rahvatantsijad ja 6. Järva rahvatantsijad suve-
päevadel.

Fotod O. Uudeküll

ÜENO Kilti osakond pühitses oma
XX aastapäeva 6. VIII 1939. Kõneles
ministriabi A. Tuulse, kellele anti
lilli.

Foto A. Meikop

All: Pilte Rakke suvepäevilt:
1. Pidukõne pidas dr. G. Vilbaste;
2. Järva naisnoorsoolased esitasid
võimlemist rõngastega; 3. Tegelasi ja
ettekandeid suure huviga; 5. Kari-
nõud ja 6. Järva rahvatantsijad suve-
päevadel.

Fotod O. Uudeküll

Eesti ja Soome õpiringlased kohtamise puhul Järvenpää
5. VIII 1939. a. (Vt. artikkel lk. 254—255).

Foto K. Laane

Soome noorsootegelane
A. Manninen Rakkes
suvipäeva külalisena.

Foto A. Meikop

Paremal ülalt: Üksikuid rahvusi Stokholmi pidustustel 1.—6. VIII
1. Baskid; 2. Sakslased esinevad Håga pargis; 3. Hollandlased tantsivad sealsamas; 4. Belglased sini-tes pluusides; 5. Inglise-
lased. (Vt. artikkel lk. 233—236).

All: Külalised Kilti os. XX aastapäeva pidustustel.

Fotod A. Meikop

SUVIPÄEV KUNDAS

(Vt. pilte lk. 225.)

See oli üks neid paljusid päevi, mis ÜENU osakonnad või maakondlikud keskkorraldused käesoleva suve kestel on korraldand ja mis ÜENU nooruse, olgu linnast või maalt, on ühise perena kokku toond. Mainitud suvipäeva korraldaja — ÜENU Lääne-Viru keskkorraldus — oli püüdnud teha kõik, et oleks tegelasi ja et oleks ka küllastajaid, ceskätt neid, kelledest peamiselt sõltub päeva hea kordaminek — majanduslikult. Tegelasi ja külalisi arvutati kokku 2000. Võib ka arvata, et see arv oli reaalne liialdusteta, sest päev toimus Kunda külje all — Kunda rahvällikooli juures. Kunda on nüüd linn, kus on pealegi suvitajaid, ja päevast osavõtjaid oli rohkesti Rakverest ja kõikjal ümbruskonnast.

On ilus komme, et suvipäeva korraldamispaigaks valitakse rahvällikool, milline asutus on noorsoojuhtide ettevalmistusega tihedas seoses, nagu seda oma sõnavõtus mainis ka ÜENU esimees ministriabi Artur Keller. Ja seda kokkusattumist täiendas omakorda Lääne-Viru keskkorraldus sel teel, et määras kaks stipendiumi Lääne-Viru sektori noorsoolastele õppimiseks Kunda rahvällikoolis, teade, mis noorsoolastes kutsus välja aplombilise rõõmu. See algatus on eeskujuks küllaldane, mis peaks leidma matkimist teiste keskkorralduste poolt. Ettevalmistatud noorsoojuhte on meil hädasti tarvis.

Suvipäev algas tegelaste kogunemisega rahvällikooli juure pühapäeva hommikul. Kuid ÜENU Tallinna osakonna 90 tegelast — lauljad, rahvatantsijad, võimlejad — jõudsid kohale juba laupäeva südaööl.

Lõunaeelset aega pühapäeval kasutati eelproovideks ja siirduti siis Kunda linna, kus tutvuneti tsemenditööstusega ja linnaga ja kasutati ka neid mõnusesi, mida võimaldas Kunda mere- ja jõevesi kuuma ilmaga.

Rongkäik algas linnast kell 14.30. See oli pikk ja korrapärane rongkäik, millest võttis osa ca 500 tegelast paarikümne lipuga. Nüüd on maal juba ohtrasti rahvariideid ja need mõjuvad rongkäigus väga pidulikult. Kahju ainult, et rahvariiete soetamise aktsioon aval-

dub ühepoolset — ainult naiste osas. Siinkohal küll meeste tagasihoidlikkus pole voo- ruseks.

Rongkäik, mille ees sammus Rakvere 1. malevkonna orkester, siirdus linnast pidu- platsile, kus peagi algasid ettekanded. ÜENU Lääne-Viru keskkorralduse esimees E. Maltre ütles avasõna ja pidukõne pidas ÜENU esimees A. Keller, kes muuseas märkis, et rahvällikool aitab noortesse kasvatada tervet ja õiget vaimu. Kuigi meil on rahvällikool alles noor, näitavad andmed, et eesti rahvas on lühikese aja jooksul palju kiiremini edasi jõudnud kui rahvällikoolide sünnimaal, Taanis, sama aja kestel. See näitab, et eesti rahval on tervet ja õiget vaimu, mis meid liidab ja kohustab ühiseile püüdeile. Edasi tähendas kõneleja, et ÜENU noored on valmis kaitsma oma kodumaad, kui see osutub vajalikuks.

Pidukõnele järgnesid tervitused. Haridus- ministriumi esindajana Juhan Jaik rõhutas noorsooorganisatsiooni tähtsust haridusalade viljelemisel. Tervitusi ütlesid veel rahvällikooli juhataja J. Ruus, ÜENU osakondade esindajaid jt.

Järgnevalt esitati kavasa koorilaule, võimlemist ja rahvatantse. ÜENU Tallinna osakonna segakoor esines oma juhi Gustav Ernesaksa juhatusel ja esinesid ka ühiskoorid. Partervõimlemine H. Kadaka juhatusel maal vähenähtuna leidis elavat vastuvõttu. Rõngasvõimlemine naistele oli väherahuldav. Tundub, et need ÜENU 20. aastapäeva pidustusteks loodud harjutused oma võõrapärase saatemuusika kõrval on elutud ja massilt nõutava ühtluse mõttes raskesti äraõpitavad. Rahvatantsulised ettekanded rahuldasiid, kuigi häirivaks osutus asjaolu, et osa meestantsijaid esines riietuses, mida ei saa kuidagi rahvariideks pidada. Kuhu jäid kavasa märgitud võimlemisharjutused meestele?

Siiski vahelduv ja kolmetunniline kava oli publikule vastuvõetav ja meeldiv. Lõppsõna ütles ÜENU Lääne-Viru keskkorralduse abiesimees H. Sirepuu.

Kokkuvõttes peab tähendama, et see oli üks ilusamaid ÜENU suvipäevi, mis peeti 6. augustil Kundas.

Arvi Moor

ÜENÜTO KONTSERIT RAKVERES

ÜENU Tallinna osakonna segakoor andis 5. augusti õhtul Rakvere rahvaaias iseseisva kontserdi, kus koorijuht Gustav Ernesaks õpetas ka publikule ühislaule. Näib, et see

ÜENÜTO algatus — ühislaulude õpetamine massile — leiab tee rahva juure. Tuleb vaid soovida, et heliloojad seoksid ennast tänuväärse ülesandega, s. o. asuksid sobivate ühislaulude soetamisele, millest on suur puudus.

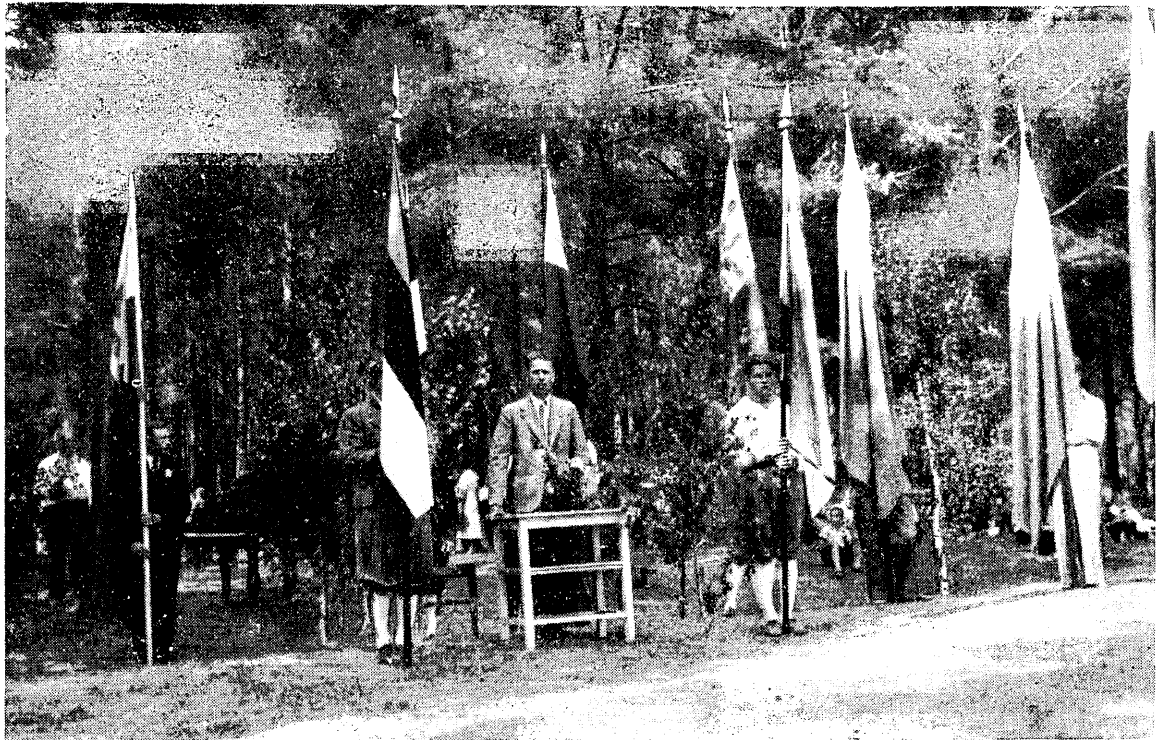
ÜENU Rakvere osakond kohapealse korraldajana oli reklaami alal teind kõik, mille- tõttu suvine Rakvere saatis kontserdile oht- rasti kuulajaid.

Pildil: ÜENÜTO segakoor uutest vormi- mütsides esinemas 6. augustil ÜENU suvi- päeval Virumaa rahvällikooli trepil Kundas.

Foto O. Uudeküll

A. M-r.

Vaade lippudele Tartumaa suvipäeval. Kõneleb esimees A. Keller.

Foto O. Uudekilt

Ü E N Ü Tartumaa Keskcorralduse esimesi samme

ÜENÜ Kagu-Eesti Keskcorralduse tegelaste eestvõttel kutsuti 2. apr. s. a. ellu ÜENÜ Tartumaa Keskcorraldus. Kui enne nimetatud koosolekut peeti ÜENÜ Tartumaa osakondi kuuluvaks ÜENÜ Kagu-Eesti Keskcorralduse alla, siis käesolevast kevadest peale on Tartumaa osakonnad koondunud Tartumaa Keskcorralduse ümber. Maakondlik organisatsioon on leitud mitmetel põhjustel sobivamana endisest liiga laiapiirilisest organisatsioonist.

ÜENÜ Tartumaa Keskcorralduse tegevust valiti juhtima ajutine juhatus, mille koosseis: esimees: Aksel Kallas (Tartu), abiesimehed Aug. Soo (Kavastu-Koosa) ja Mart Lukk (Elva), kirjatoimetaja Elmar Vardja (Saadjärve), abikirjatoimetaja Juss Sõster (Tartu), laekur Kusta Rodima (Tartu), abilaekur Veigo Aru (Voldi), varahoidja Osk. Kaaramaa (Elva) ja arhivar Aug. Sakk (Kõnnu-Nõmme).

Juhataha peamine tegevus on seisnud ÜENÜ Tartumaa 1. suvipäeva organiseerimises ja korraldamises. Olenevalt mitmetest asjaoludest muudeti mitmel korral suvipäevade tähtpäeva, kuna suvipäevade kohana valiti kohe alul Elva. Viimaks jäädgi peatuma 19. ja 20. augusti juurde, ja nüüd ongi suvipäevad seljatanud.

Seljataha on jäänud paar ilusat päeva, mis Tartumaa üenülased koos arvukate külalistega veetsid looduskaunis Elvas oma esimesi suvipäevi pidades. Need olid päevad täis kibe-

dat tööd kohapealseile korraldajaile — Elva üenülastele, kuid need olid ka päevad täis nooruselevust ja rõõmurõkatusi ning siirameelset eneseavaldamist. Sellistena võib ÜENÜ Tartumaa esimesi suvipäevi õnnestunuks pidada.

Kui laup. 19. aug. õhtupoolikul hakkasid Elva saabuma esimesed suvipäevalased, võttis neid vastu Elva seltsimaja uksele kõlav hüüdlause: „Tere tulemast suvipäevadele!“ Keegi ei saanud aga palju mahti peatuda seltsimajas. sest suvipäevade esimene üritus — jalgpallivõistlus Elva ja Tartu üenülaste vahel spordiväljakul meelitas kohale. Ergutuskisast kaikus Elva avar männik, kui rullus pingerekas mäng kahe naaberosakonna vahel. Elvalased saavutasid revanši hiljutise kaotuse järel, võites tartlasi 2:1.

Õhtupimeduse saabudes löid põlema projektorid supelrannas ja pea kõlasid meelitavad bajaanihääled lõkketuleplatsilt. Üenülasti ja külalisi kogunes tuhande ümber supelranda jälgima lõkketule meeleoluküllaseid ettekandeid. Teiste hulgas võis külaliste ridades näda noortejuhti kol. Vellerindi ja õiguskahtsler Palvadret, Elva linnavanemat, koh. koolijuhatajat jt. Tulevana nrs. Elmar Vardja sooritas oma ülesande hästi ja publik elas kõigele pakutavale märgatava heameele ning innuga kaasa. Õhtuvaikuses kõlasid meeste meeldivad lauluhääled, kiirtevihus pakkusid

kauneid elamusi tantsuettekanded, löbu löid lindudelauliku Jürgensi lood, aplause meelitasid välja vana rahvapillimehe Jaan Pettai viulietteked jne. Mehiseid sõnu lausus lõkkeõhtul ÜENU Tartumaa Keskkorralduse esimees A. Kallas. Ilus lõkkeõhtu lõppes tantsuga haljal murul.

Pühapäeval 20. aug. saavutasid suvipäevad oma haritipu. Külalisnoori saabus suurel arvul, nii et pidustuste alguks võis registreerija raporteerida, et kohal on 18 osakonda üle 400 üenülasega. Seejuures ei puudunud ka naabermaakondade noored; suurema ekskursiooniga olid kohal Viljandi üenülased eesotsas energilise nrs. Elmar Vaaroga.

Kui rahvatantsude, võimlemise ja laulude üldproovid peetud, algas k. 11 homm. seltsimaja ajas vabaõhujumalateenistus. Õpetajad Haamer Tartust ja Valk Peedult lausisid kauneid sõnu, hästi kõlas Tartu üenülaste koorilaul ning hardust löi kaitseliidu Tartumaa maleva orkestri ettekanne. Keskpäeval kogunesid noored kirevas rõivastuses rongkäiguks rivvi. Vaevalt Elvas on nähtud sellist kaunist rongkäiku, kus niipalju värvikirevust, rahvarõivaid ja elurõõmsaid nägusid. Läbi linna orkestri mürtsudes 14 lipu taga sammudes siirduti spordiväljakule, kus defileeriti kohalesaabunud ÜENU Keskkorralduse esimehele A. Kellerile.

Peatselt algas männikus aktus, mida jälgima oli kogunenud arvukas publik. Pärast avasõnu Tartumaa Keskkorralduse esimehelt A. Kallaselt sai pidukõneks sõna Keskkorralduse esimees A. Keller. Kõne lõpul kõlasid metsavaikuses hünni helid. Siis kogunesid lauljad laulma — ja nad laulsid vihma välja jaanunevat maad niisutama, nagu seda väljendas järgnevas tervituste osas P. Kanarik Tartust. Häid soovisõnu lausisid veel brigaadipäälirik Martmaa ja ÜENU Viljandi- ning Järvamaa Keskkorralduste esindajad. Siis aga paukus juba pea kohal kõvasti äike ja kallas tihedat vihma alla aktuserahvale kaela. Tuli alistuda loodusele; ära jäeti rahvatantsude ja võimlemise ettekanded ning tegeva vihma-saju all ütles aktuse lõppsõnad A. Sakk.

Ent tuju polnud siiski mitte rikutud. Koguneti koolimajja, kus oli korraldatud ühislõuna ning päikenei ei lasknud enese järele enam kaua oodata. Kohe läks lahti spordivõistlusteks, mis leidsid rohke publiku täit kaasaelamist. Paraku õhtupimedus katkestas need. Suvipäevade lõppakordiks kujunes seltsimajas korraldatud pidu, kus Tartu üenülased märgatava vilumuse ja hooga esitasid Luts—Särevi „Suve“.

Rahva osavõtt pidustustest kujunes elavaks, tõustes tegelaste arvates kahe päeva jooksul kokku umbes 2500-le.

M. L.

**ÜENU Võrumaa suvipäevad Vastsellinas
20. augustil 1939.**

1. Pidukõnega esines peainspektor dr. J. Nõu.
2. Võrumaa võimlejad, eesinstruktorid hra E. Kikk ja prl. L. Ernits.
3. Üldkoor esinemas.

Kirjelduse suvipäevadest loodame avaldada järgmises numbris.

Toimetus.

Põlismetsas

Võimsalt leegitses mõõtmata sinikõrgustest soe suvipäike. Vaikselt seisid hiigla kuuse- ja männimürakad, levitades uimastavat vaiguhõngu ja kattes metsaalust tihedate varjudega. Puud ja põõsad sinendasid lopsakas kasvuhuos ja üksikud päikesekiired nende paksum kroonist läbi tungides mängisid virvendavas õhus.

Kogu mets oli nagu ääretu kunstikoda, mis kajas lugematute lindu laulust ja sirinast. Kaugele kandusid käo helilised, monotoonsed luksed ja ööbiku ülemeelik hõiskamine. Kõrgel kuuseladvas sillerdas laulurästas ja kraaksus vares sügava kurguhäälega. Sügava sinitaeva all liugles kotkana suur kull, planeerides majesteetlikult teda jälgivate vareste keskel. Looduses valitses suur vabaduse ja rõõmuage...

Tarmo Sander sirutus mõnutundega päikesepaistel, viibides mõtetega unelmate vallas. Ta lamas täiesti alasti muruleaotatud pintsakul ja ta tumepruun keha läikis liigest higistamisest. Nagu pronks raidkuju lamas ta sääli, jälgides pooleldiavatud lauge vahelt

õhus liuglevaid vareseid ja peletades sarapuu oksaga aegajalt eemale kallaletikkuvaid kärkseid. Raske oli selles neegrit meenutavas, lopsakate juuksetukkade ja teraslihastega noormehe ära tunda sama Tarmo Sanderit, kes umbes kahe kuu eest oli põgenenud kodunt ja asunud elama kaugele põlismetsa, vabasse loodusertippe.

Endisest kondisest, nõrgast kehast oli vaba elu ja värske metsaõhu mõjul lühikese ajaga arenenud tugev ja lihasterikas atleet. Ta silmanägemine ja kõrvakuulmine olid tublisti teravnenud, olles suureks kergenduseks loomade või lindude laskmisel, mis olid talle varaküpsend metsmaasikate kõrval tähtsamaks toiduks. Hiilides saagile tähelepanematult lähedale, ta tabas seda alati kindlakäeliselt kodunt kaasavõetud sportpüssist.

Ta ei lasknud ainult lõbu pärast ainustki looma ega lindu, vaid ainult niipalju, kui tarvitas toiduks.

Sest elades metsas, ta oli hakkanud seda armastama kõige mis temas peitus ja hävitas mõne metsaelaniku vaid hädasunnil.

Rukis õitseb. Pillapalu asunduse väiketalu.

Tema silmis omasid ühevõrra eluõigust kõik elusolevused ja oleks ülekohus neid tappa asjata ja ilma tõelise tarviduseta. Ta austas südames seda looduseseadust ja elas eht metsamehena peost suhu.

Otstarbekohasuse mõttes oli Tarmo jagand ööba kolme ossa, tegutsedes nii, kuidas aeg millegi töö jaoks kõige kohasem tundus olevat. Olles väsind päevatööst ja hilisest ärkvelolekust ta igal hommikul tõusis väga hilja.

Einetades tuel küpsetatud jänese- või linnuliha, ta seejärel siirdus keskmetsa asuvale legendikule, mis selgeil ilmadel alati juba säras päikesepaistes. Vabastades end järkjärgult riiekest, ta kooris enese lõpuks täiesti alasti, lamades laisalt murul ja nautides viimse võimaluseni päikest, mis puistas alla terveksulda. Halastamatult puurisid tulised kiired ta ihu, värvides päev-päevalt üha tõmmumaks pehmet noort nahka.

Õhtupooliku veetis ta jahilkäimise, toiduvalmistamise ja tihedasse kuusepadrikusse rajatud hüti korraldamisega.

Tarmo tõusis aeglaselt istuli, pühkides käega higiniisket laupa. Hüpates võimsa hooga püsti, ta tormas nagu metsik indiaanlane mööda mäerinnet alla, kus orupõhjas vulises väike metsaojake. Hetk hiljem ta juba sulistas ja määsas ojas, paisates suuri veesambaid igasse külge.

Ojapõhja kividest puhastades ja veele kändude ja mahalangenud puudega teed sulgedes, oli Tarmo siia paisutanud korraliku tiigi, milles vesi alati ühekõrgusel püsis. Oli suurepärane hullata pärast päikeses praadimist jahedaits voogudes, uhtudes ihult higi ja mustust. Mis sellise veekogu aga eriti väärtuslikuks tegi, oli see, et alati juurevoolava vee tõttu püsis vesi selles värskena ja puhtana.

Näo õhetades ja ilme särades hüppas noormees ojast, tormates hirve kergusel tagasi oma riiete juure. Kiirest jooksust mõõnas ta pronksrind, kuid seejuures ei tunnud ta kopsum mingit pistet ega valu varemini. Värske metsaõhk, päike koos vaba elu ja toitvate jahimehe roogadega olid teinud imet!

Tarmo, teinud võimlemist, ootas kuni keha täiesti kuivanud ja hakkas siis kiiresti riietuma. Hetk hiljem ta juba oli oma ainsas kulunud ülikonnas ja lühikesis säärsaapais. Võttes sportpüssi, mida ta enesega alati kaasas kandis ja mis niiskumisest hoidumiseks oli asetatud haralise lepa vahele, ta siirdus suurte põlispuude alla jahile.

Siit võis alati lasta pesitsevaid metstuviseid või tetri, samuti tulid sinna jänesed noolima kahvatuid jänsekapsaid ja kitseube.

Tarmo vaatas ja kuulatas teravasti, liikudes hääletult mööda pehmet okasvaipa. Olles täiel määral sõltuv enese võimeist, ta oli lühikesel ajaga omandanud kultuuri algastmeil seisvate inimeste teravmeelsuse ja kavaluse. Ta mõistis, et sellest, kas ta oma kavaluse ja püssiga suudab metsloomi tabada, olenes kogu tema toidumure ja seega ka kogu elu.

Ta seisatus suure kuusefüve varjul ja vaatas üles, kust oli kostnud tuvi tiibade plagiinat. Alul ei seletanud silm midagi rohekasmustas oksarägastikus. Ta ei lasknud end aga vaatest petta, vaid seiras pilguga edasi. Äkki liigahtas miski kõrges poolhämärukes ja Tarmo silm jäi sellele kohale peatuma, püüdes tungida läbi hämara õhu.

Tõsi, umbes paarikümne meetri kõrgusel kuuseoksal istuski tuvi, mingi ese noka vahel. Tarmo mõistis kohe, et see on isatuvi, kelle pesa peab siin kuskil lähedal asuma ja kes tahab poegadele toitu viia.

Olgu! kuid ka tema tahab õhtusööki ja päale selle võib poegade eest hoolitseda ka ematuvi. Tarmo tõstis ettevaatlikult püssi ja sihtis. Kajas kuiv plaks ja suur tuvi langes läbilastud rinnaga noormehe jalge ette. Ta tõstis saagi jalgupidi üles ja sammus rõõmsalt vilistades oma hüti poole.

See hütt iseenesest oli sisustatud äärmiselt

algeliselt ja kehvasti, see-eest aga väga praktiliselt ja just nii nagu elu dikteeris. Õieti see polnudki mingi hütt, vaid tihedaist kuuskedest ümbritsetud maalapp, mille katuses kuuseladvad üksteisest läbi põimitud ja nende üle tõmmatud luitunud purjeriie. Seinteks oli kuuskede tüvede vahele ehitatud okste ja sõnajalge müür. Hüti tagaseinas asus umbes meetri kõrgusel maapinnast sitkeist pajuvaatidest hõljuv magamisase. Maapinnal magamisega oli sellisel „võrkkiigel“ suur paremus, sest siin ei imunud riietesse samblarõskust, ega polnud ka karta, et mõni mürgine uss öösel kaissu ronib.

Usside ja putukate eemalepeletamiseks Tarmo tegi toiduvalmistamisel tule otse keset hütти ja tarvitas põletusainena tooreid oksid, mis levitasid põledes paksu suitsu, tõrjudes eemale kõik elusolevused.

Noormees viskas tuvi kuuseoksale ja võtnud peotäie kuivi oksid ja sõnajalgu, süütas väikese lõkke. Visates järjest uusi raage tulele, see peagi värisedes ja virvendades leegitses kõrgele. Võttis siis verise tuvi ja seda jalgupidi riputades hoidis tulel, kõrvetades linnul seljast halli sulgkatte. Särisedes tõmbusid suled kagarasse, levitades vänget kõrbe-haisu, kuni ei paistnud linnul muud kui mustad sulekotsud kollasel nahal. Tarmo, kes pidas sulenoppimist asjatuks ajaviiteks, võttis noa ja nülgis tuvi mõne minutiga paljaks. Seejärele ta lahkus hütist, minnes ojakaldale, kus ta kõrvaldas linnu siseelundid ja pesi liha vees puhtaks. Rõõmsasti vilistades siirdus tagasi oma elamusse, viskas uusi oksid tulele ja ajanud pool tuvi toore sarapuu orgi otsa, asus seda küpsetama.

Peagi täitis magus isuäratav praelõhn õhku, ärritades noormehe sõõrmeid. Olles siin metsas oli ta tundma õppinud, mis tähendab nälga ja hää söögiisu. Kuigi tal puudusid igasugu võrtsid ja muud maitseained, maitse värske liha talle alati suurepäraselt. Alul oli vaevanud teda isu soola järele, kuid ajajooksul ta oli mageda toiduga täiesti harjunud ja nüüd tundus sool talle üsna tarbetuna.

Tarmo võttis rasvas säriseva liha tulelt ja asus aplalt selle kallale. Närides lahjat lihasterikast liha, ta terved valged hambad särasid pärlitena. Varsti oli kadunud viimne suutäis ahnete lõugade vahele. Visanud peenikesed linnukondid hõõguvaile sítěle, ta võttis magamisaseme päästis torbiku küpsete mustikate ja maasikatega ning ajades pää kuklasse, kallas torbikuservast kamalutäie marju suhu, neid aeglaselt ja otse kui nautides neelates.

Lõpetanud õhtusöögi, Tarmo viskus selili oma primitiivsele aga üpris mugavale voodile, mis ta keharaskuse all sügavalt õõtsuma hakkas. Lebedas liikumatult ja kuulatades ööbiku vilistamist, ta mõtles oma elule. Ta oli sellega väga rahul, tundes rinnas määratud õnne- ja vabadusetunnet.

Johannes Naaris

Teine parandet trükk

Teine trükk — igast enam-vähem menukast raamatust võime loota näha varsti eksemplari sellise märkusega tiitellehe tagaküljel. Mõnikord seisab sääl koguni rohkem: teine parandet trükk, aga enamasti jäetakse see sõna ära, kuigi teksti on vahepeäl parandet. Põhjuseid võib olla siin mitmesuguseid: ehk ei olda nii kindel, kas muudatused on tõesti ka parandusiks, ehk häbenetakse, et teos on vajand veel parandamist, või veel midagi muud. Ja me näeme, et seda nähtust kohtame harvmini sääl, kus eelmainit motiivid eviksid vähim tõenäosust.

Õpperaamatuid varustetakse uhkusega selle sõnaga, kirjutetakse kasvõi „muudet, täiendet ja parandet“, otsese praktilise otstarbета teaduslikel teoseil leiame teda harva, romansjee kasutab teda vaevalt kunagi ja luuletaja ei iial. Muidugi, parandamine ise harveneb ise ka samas järjekorras, aga ilmselt aeglasesmas progressioonis (tõenäosus, et õpperaamatu taastrükk jätab mainimata oma parandused, on teatavasti võrdne tõenäosusega, et luulekogu oma neid mainib).

Asja sisulisel arutamisel kerkivad uued paralleelid. Kas pole just luuletaja see, kes on võimetuim parandama kordloodut? Luuletus on oma laadilt terviklikum kui ükski romaan või novell, ta on seotud tihedasti teda põhjustand elamusega, tema valmimine on ajaliselt enamasti õige piiratud. Tal on palju irratsionaalseid väärtusi, mida pole võimalik mõistuslikult haarata, tähtsusetud nemand evivad kogumulje suhtes sageli määravat tähtsust.

Hoopis teisiti on lugu proosateosega. Tema juhtmõte, juhtidee pole ühekordne ega mõõduv, vaid püsiv ja aeglaselt arenev. Väga palju (eriti romaanis) leidub määrava esteetilise tähtsusega täitematerjali, mille kallal võib kaata suuri operatsioone, jõudmata viigastada sellega teose elusooni. Tema esteetilised väärtused on väga suurel määral irratsionaalsed ja kindlaile seadusile alluvad. Nii muutub tema parandamine sagedamini soovitavaks ja vajalikuks kui luuletuse juures.

Mitteilukirjanduslik teos ei saa seada muidugi üldse mingeid tõkkeit muutmisele. Siin on kõik algusest lõpuni kriitilisele mõistusele kättesaadav ega paku talle mingeid raskusi.

Läheme tagasi luule juure. Siin seab just muutmisküsimus luuletaja suurte raskuste ette. Muidugi, niikaua, kui raud on veel kuum, võib teda taguda — ei tarvitse ju loomulikult rahulduda esimese üleskirjutet kujuga; olles kogu aja kontaktis luuletuse sünnitand inspiratsiooniga, võib leida järkjärgult täiusele liginevaid lahendusi, mis annavad algsele mõttele eelnevaist palju lähedasema ja vastavama teostuse.

Teine lugu on aga, kui luuletus on juba ilmund kuski kogus, luuletaja isiksus arenend edasi ja omandand märgatava distantsi oma varasemate arengufaaside suhtes. Kui ta võtab siis kätte oma varasema luuletuse, et

teda muuta oma uue vaimulaadi kohaseks, siis ei tee ta seda enam vaimse isana oma loomingu suhtes, mis oleks liha tema lihast, veri tema verest, vaid nagu tolle hääbund isiku kaksikvennana, kes püüab tõlkida tema vaimu toodet oma keele, juba selgelt erinevasse. Mis selle all kannatab, on luuletus ise. Ta muutub lõhkkistuks, kahepaikseks; tema juured jäävad paigale, ikka vanasse mulda, aga tema latv painutetakse kõrvale oma loomulikust asendist, uue maa-ala kohale. Halvemal juhul purustetakse tema juured ja tüvi irrutetakse maast, torgates see siis kuhugi võõrasse mulda, kus ta peab jääma igavesti juuretuks.

Agaga ka siis, kui luuletaja malbelt püüab vaid parandada range objektiivsusega luuletuse vormilisi puudusi, ohustab ta selle elavat organismi. Luuletusel nagu igalgi kunstiteosel on ratsionaalseid seadusi jälgiv vorm vaid vahendiks, üheks vahendiks irratsionaalse elamuse saavutamiseks, kuna peaosana neist vahendeist on ise ka täiesti irratsionaalset, kriitilisele mõistusele kättesaadamatut laadi. Kui kerge on parandada „korrallikuks“ mõni irdriim, mõni lonkavarütmiline värss, mõni korrapäratu stroof, muuta agaga sellega lahjaks, elamusvaeseks, otsituks vaimne tervik!

Veelgi halvem on juht, kus vorm ise ka veel muutuse all kannatab, kus ta oli küll korrapäratu, ent vaimukas, nõtkes, algupärane, muutub agaga nüüd halliks, igapäevseks, šablooniliseks. Kui sageli on irdriim juba puht-vormiliselt väärtuslikum puhtast riimist, sünkooiline värsijalg reeglipäraselt voolavast!

Sagedamini esinevad on muidugi viimatimainit muudatused; vähesed on juhud, kus luuletaja püüab korrigeerida ka oma loomingu vaimset hoiakut, kunstilist laadi. Normaalselt ei tule luuletaja sellisele mõttele; ta leiab loomulikuna, et paigutab oma uue arengufaasi sisu järjest jätkuvasse loomingusse ja jätab vanale loomingule tema algse kuju. Ainult siis, kui tekib äkiline tõke tema loovas energias ja tema ei suuda enam leida kunstilist mõtestust oma uuele arenemisjärgule, jäädes nõnda heitlema endise parandusega, siis rakendub tema loomisakti sekundaarsele momentidele suundund energia vana koorma edasikandmisele ja tema mugandamisele uute oludega.

Muidugi ei tarvitse siin tingimata olla tegemist toodangu täieliku katkemisega. Võib luua edasi, kvantitatiivselt võib-olla endise hooga, ent siiski tunda end paigalejäänuna, oma arengus seisatanuna ja heidelda viimase kvalitatiivselt viljaka loomisperioodi parandusega, tundmata teda enda seljataga. Võib loobuda hoopis luuletamast, otsida agaga siis endale uus elumõtestus, mis lubab näha kogu poeedieluga veedet elujärgus vülmat minnivikku (meenutagem põlgust, millega rääkis hilisem Rimbaud oma luuletamisega veedet aastaist!)

Huvitava kogu näiteist meie arutelule pakub meile G. Suitsu luuletuskogu „Kõik on kokku unenägu“ taastrükk möödunud aastal ilmud „Kogutud luuletusis“. Suurem osa temas sisalduvaist luuletusist on alandnd põhjalikke ja kaugelekuüdivaid muudatusi. Autori eesti luules otse erakordne stiilivaist ja vahepäl akadeemilise küpsuse ja autoriteedi omandand intellekt pakuvad siin meile tagatisti tolle ettevõtte õnnestumise kohta kõigi vastassuunaliste eelduste kiuste.

Me leiamegi sääl rea tõesti tervitetavaid muudatusi. „Pahupidi ja õieti“ võidab palju oma lõppstroofi kustutamisega: seni valgus lõpu puanteerit ümberkäändumine laiail kahele stroofile, millest teine kommenteeris vaid esimest, lisamata talle midagi sisuliselt; nüüd aga mõjub ainsale stroofile redutseerit lõpp palju värskemana ja tihedamana. Sama võime öelda reservatsioonitult nimiluletuse analoogilise saatuse kohta. Nii on „Koduretkes“ omandand stroof „Mälestused üksteisest läbi mänglevad...“ palju tihedama ja muljekama kujuu. „Maakaitsevälases“ ei sega enam lõpu eel kaks dialoogi asjatult venitavat ja hajutatav stroofi.

Ka vähemad muudatused sõnastuses on sageli õige õnnelikud. Nii on mindud „Täitumises“ üle uuele kalendriale ja kirjutet „veebruari“ asemele „märts“, mis mõjub aga ka elavamana ja kõlalisel energilisemana — haruldane juhus, kus ebakunstilised kaalutlused toovad kaasa kunstilisi hüvesid. „Hilises kannikeses“ on „külmaudu a'al/õitse sügisraal“ kindlasti kontsentreeritum kui „võrsu põua a'al,/seista sügisra'al.“ Positiivseina tuleb märkida ka muudatusi „Teeliste“, „Õnnelike“ ja „Primitiivide“ tsükli esimeste laulude sõnastuses. Eriti õnnelik on „Torukübaras ja sportmütsis“ stroof „Ei omakultuurne Peko, ei Pell.“ mis on palju särtsukam, ehkki veidi etteruttavalt tänapäevlikum vanast versioonist „ei kodune jumalus...“

Ka üks laiaulatuslikum muudatus on õnnestund „Vikerkaare“ algstroofis: kui varem luuletaja lähtus tsaaririigi vapikullist, elustades siis tema konkreetse ülmaoketisena, siis algab uus versioon vaid „kotkana kriiskava väarisamaalise auga“ ja fikseerib kotkamotiivi alles hiljem vapilooma tähenduses, jättes nõnda alateadliku assotsiatsiooni mulje.

Ja — siin lõpebki õnnestund muudatuste rida. Paratamatu oli ehk veel kahe stroofi kustutamine „Vabaduse tuljakus“, kus riim kalk-salk-cake-walk oma häälidusvormi neenimisega kahjustas viimisteldvormilist üldmuljet. Juba ettevaatamatu on 5. stroofi „Krupis“ kaunistamine miduu vägagi kenade kujunditega, mis tähtsustavad põhjendamatu tema pelgalt järgmist salmi ettevalmistavat iseloomu. Ja siis kaovad vähesed õnnestund parandused jäljetult ebaõnnestunute meres.

Päris väikesed parandused vormi ja stiili kallal muutuvad saatuslikuks. Nii seisab „Hilises kannikeses“ „hildund“ asemel „hiljund“. Kindlasti on uus vorm õigekeelsuslikum, aguvõrratu isikupäratum ja inetum vanast. „Maapaos“ on kaotet inversioon värsis „Nüüd linnaskäigu hällib jahimaik“ 2. ja 3. sõna ümberasetuse teel. Inversioon pole küll mingiks vooruseks, aga uus „õige“ sõnastus on palju

kohmakam, ebakõlalises esimesest. Me näeme, kuhu võib viia värsitehnika puht-formalistlik käsitus.

„Hämariklastes“ on värs „Ahjude loitel hõõgub sulatis siin“ muudetud „Sest ahjud loitvad, hõõgub sulatis.“ Luuletuse aleksandriini jälgib alkujuu vaid lonkavalt, sükoopsest, kuna uus voolab laitmatus rütmis — aga just too rütmiline vabadus andis siin algavale uuele järgule energilise ja ilmeka alustuse, kuna praegu sulab kõik kokku tütlaseks halliks massiks.

Siin lõpevad aga muudatused, mis olid tingitud vormilistist puudustist (mis on mõistetav „K.o.k.u.“ kõrge vormitaseme seisukohast), ja algavad juba subjektiivse stiilitunnetuse muutusist tingitud. Viimased on väga mitmelaadsed: kui ühelt poolt taotellakse suuremat populaarsust ja üldmõistetavust senise nüansirikka keerukuse asemel, siis asendatakse teiselt poolt värskeid ja algupäraseid väljendusi silmapaistmatute ja tagasihoidlikega, tundes erilist hirmu vulgarisme ja lop-sakuste eest.

Esimeses laadis paistab silma kohe avalaulu „Tundeline“ avastroof: „Miks ihaks suurduv, /miks meelde uurdub /hell hinges kõik?“ pro „Miks riivab, uurdub, /miks jõude juurdub, /liig suureks suurduv /erk-erksas kõik?“ Väljendusviis on siin muutund põhjalikumaks, süümekamaks. Kui uurdumise objekt eeldati varem endastmõistetavana, siis peetakse mõtteselguse huves vajalikuks lisada kunstiliselt päris ülearune „meelde“, hävitades aga rikastavalt nüansika „riivab“. Samuti lisatakse „suurduv münese“ selgitav „iha“ ja „kõigele“, „hing“, kaotades aga lüüriliselt nii ilmekad tüvekordused. Hiljem jällegi ei saa enam „kriimust“, vaid „hõiskeist“, „haavad.“ (Kaob hoopis ilmekas metafoor „kui hinge laavad“). Nii on luuletuse peen tundelisev tõmmatud populaarselt sentimentaalsete väljendusšabloonide liistule ja rõvitud kogu peenem õietolm. (Hiljem läheb uus versioon vanast täiesti lahku — vist polnud alguse menetelu enam jatkata). Sama näeme „Vikerkaares“, kus seisab „helled taevased veed“, „lainetavad üle hoos“ pro „voodavad lahkas hoos.“ Lihtsalt banaalseks läheb „Ümbsete kokkukõlade“ lõpp „üksteist leida hästi pea“ oma jämeda stiilist-väljalangemisega. Nii muutub „Mahajäetud mõisas“ „Kesk mahajäetust unistus Canova, /kui Veenus valev marmorisse suletud. / Peenmagusana üle kadutoova /murd-aja vaatab“ uues versioonis „Kesk mahajäetust unistus: Canova /peen Veenus marmorisse suletud. /Veel valevana üle kadutoova /murd-aja vaatab.“ Kui palju nüansse on siin läinud kaotsi! Kohmakalt mõjub „unistus“ ilma atribuudita, veel enam „peen Veenus“, rudiment kunagisest „peenmagusast“. Esimeste värside peen lürism on taandund šabloonilise väljenduse ja jämedalt ebalüürilise „selguse“ ees. „Hauakirjas“ leiame „küütinud siis kuri nõu varjuks varjude seas“ pro „varjuks varjude seas, ei kaheaastane riik.“ Kui irriteerivalt moraalitsev on uus versioon, kui väheütlev side eelneva värsiga „pöörete aeg vabariikliku E. ta tõstund ministriks“, mis oli enne tõeliseks sti-

listiliseks meistriteoscks, hoolimata oma keerukusest. Sama mulje jätab „Primitiivide“ lõpus „nii mu mõtted meelelised“ pro „naine nurmenukuline / metta meekam meelestani.“ Ja veel — milleks on muudetud nii kohmakaks „Hinge ilu“ graafiline kuju, mis oli ennem tõesti esteetiliselt mõjuv oma orgaanilise põhjendatusega?

Nii kaob ka palju originaalseid ja värskeid väljendeid ja figure. „Maapao“ lõppvärsis „kui uppuv kell mu rinnas kilatab“ leiame ilmeka „uppuva kella“ asemel üldsõnalise „kahjumeele“. Päris tarbetult jääb püsima verb „kilatama“, mis oli ju lahutamatu seotud kella kui subjektiga. Veidi varem ei kirjuteta enam „umbropsu mõtlen“, vaid „ma õue astes mõtlen“ — kõnelemata uue versiooni sisulisest õõnsusest ei sobi ta ka eelneva objekt-kõrvallause mõttega. Samuti „ma ämbrit, muud ta kandlik ometigi“ pro „ma ämbrit, last...“ Autor näib unustavat, et mõtteliseks eriteluks nii vajalik paus koma kohal muutub kunstlikuks ja kuulmisel hoopis tajutamatuks. Westfaleni asemel kirjutatakse „Krupis“ küll õigekeelsuslikum, aga miljööliselt kaugeltki mitte nii sugestiivne Westfaalia. Eriti kahju on „Armua tarjade“ lõpust, kus seisab „Daam mustas ilmund, looritatud pale, / ju teise mehe tundnud matuselt“ pro „... pale, / mees teine öeldakse ju surnud kelt.“ Just lõpu äkiline, tahtlikult triviaalne ümberkäändumine otsesesse kõnne andis oma värskusega luuletusele elava ilme, mida praegune hoolikas stiilist-kinnipidamine kuidagi ei suuda saavutada.

„Grotesk“ kaotab oma originaalseima siseriimi „rändajaid“ — „jändajaid“. Vist liiga naturalistlikuna on luuletuses „Pahupidi ja õieti“ parandet värs „jabur jant kui aguli kinofilm“ — „kui aguli kinokavas silm“ — esimese versiooni julge spontaansuse asemel leiame kaks halvastiililist ja kulununa mõjuvat sünekdohhi (teine neist päälegi vaid riimist tingitud). Veel ilmsem on ebaõnnestumine „Vabaduse tuljakus“, kus seisab „poeg olen vägeva Volga, / tunned kas seda mu na'al“ pro „... Volga, / põrutan kõssi burzui“ — hooga aktuaalsuse asemel täiesti otsarbetu, lüürliselt eimidagi-ütlev värsitüüp. Veelgi kahetsetavam on samas luuletuses „vennastumine ja õestumine / üksteise najal ei tingi“ pro „... õestumine / üle traatpiidegi ringi“, mis ei vaja vist kommentaare. Luuletuses „Üle Tornio jõe“ on parandet värs „saanud tratatut surmliku tõe“, „saanud sõnumeid...“ — vapustet kaasaelamisest on saand siin šablooniline kroonikustiil. „Iseisivas kevadõhtus“ on parandet „võit suurem on võit üle enda, / ei porilaste tilulii!“ — „... / ei porilasmarsis veel prii!“ Mitte ainult stiil pole muutund ilmetuks, aga ka side eelmise värsiga muutub kistuks (kumma kohta käib küll „prii“, kas „võidu“ või „enda“ kohta?)

Nii on stiil muutund paljus paigus halvemaks, ilma et suudaksime tajuda muutmise oletatavat põhjust.

„Helkide ja vastuhelkide“ alguses asendatakse aktiivne imperatiiv passiivselt loiu jutustamistooniga, hävitades meeleolust kogu

hommikuse kastevärskuse. „Eneseteostuses“ asendub stiilne „rändaja“ äkki täiesti põhjendamatu ja ebasobiva „sõbrakesega“. „Kruppi“ alguses seisab „Kiirrong suvise Saksamaa viis“ pro „Läbi suvise S. ruttas rong“ — lauseehitus oma kaudse väljendusviisiga on muutund segaseks ja mitmemõtteliseks, olemata aga kuidagi originaalne. Kas on siis ka „maa, põldude kiistlad, töö kütises, / näe, tehase suitsusagar“ oma jõuetu laialivalgavusega parem kui „näe, põldude kiistlaid kütistab / töös tehase suitsusagar“? Või võtame 3. stroofi, mille miljöökujutust elustasid just rikkalikud kohanimed, millest nüüd pooled välja roogitud sa stroof mõtteliselt pooleks murtud. (Õnnetu mõte päälegi tõlkida „Urquell“ „ürgallikaga“!)

6. stroofi lõppreas üllatab meid äkiline põhjendamatu pööre, mis annab talle endisest just vastupidise mõtte. 12. stroofis on asendat konkretsest värske „sünge põrgu kui vagunisse rõhus“ ilmetu sünekdohiga „nii süngelt silma sääl rõhus.“ 3. stroofis lõpust „ei tühja tüli tee Saksamaa, / kui vappuvad mäed ja orud“ pro „Krupp huugavana kaitseb Saksamaad / rahuarmastajate ei jorud.“ Kõnelemata algversiooni jõulisest värskusest, katkestab uus päälegi mõttevoolu, nii et järgmine stroof jääb täiesti ettevalmistuseta.

Miks on saanud isikupärasest „Koduhõllalausest“ üldkohaline „Koduretk“? Kui kulununa mõjuvad jällegi „tormised tuuled“ „Pärtlipäeva tuulte“ asemel! Miljöökujutuslikult sugestiivsest „square'ist“ on saanud ilmetu „plats“.

„Paysage de la Seine'is“ sobib parallelism „pahemat kätt — paremat kätt“ luuletuse eliptiliselt lakoonilise üldlaadiga kaugel paremini kui „vasakul — teisel pool“.

„Kelle eest“ on saanud algstroofis mingi loodusekirjelduse luuletuse keskelt, mis sobib küll sinna pausitajana, siin aga muutub nüridaks ega loo mingit meeleolu, võrrelduna endise huvitavariimilise algusega. Päälegi on siin asendat stiilne põhjatuule-motiiv asjatult sentimentaalse ja vähetütleva pilve- ja valgusmotiiviga. (Stroofis „Nimed nimetute summast, alamate hulgast tummast“ on äkki viimaseks sõnaks „tumma“ — vist trükiviga). „Hämariklasis“ leiame „Eelseisukohad siis ja leekiv lahing, saab värskeid haavatuid...“ pro „... suurtükimehed, vaenlasele tuld, šrapnel'id lõhkege ja lõhestage, saab värskeid...“ Pole kadunud mitte ainult elamuslikkus ja aktuaalne dünaamika, ka „saab värskeid haavatuid...“ on kaotanud hoopis oma mõtte, muutund stiilituks.

Luuletuses „Lippude vahetusel“ on vorm „rapetest“ asendat kõlalisele palju halvemaga „rappeist“ ja viimaks imeliku neoloogisega „rapist“ (nom. rapp, gen. rape), puudujäävate silpide kohale aga võetud võimatult venitavat ja segavat täitematerjali: „rapist neist, ja h, / rappeist neist nüüd hunditee on punane.“ „Stokholmis“ seisab „Riigipäevamaja varjus paari / huultega läinud sääl huul“ — kõlalisele halb ja üksikmotiivina keset luuletust hoopis ebasobiv figuur võrrelduna algkujuga „... / seletan huulel huul.“

Kannatand on ka „Elkäija jutustus“, eriti

2. stroofis (resp. 3-das), mille stiilist halvenemist tõendab kasvõi värs „Ju ajal nii tungiv ja haarav laad“ pro „Rahva omaks see aate oligi laad.“ Täiesti ebaõnnestund ja nigel on ka lõppvärsile „Olen tulnud kui võõra aate varju“ lisat „vastandiks vahetusega ei harju.“ „Vastuhoiatust“ (praegu „Mõnesuguste lühisalmide“ seas) on kaotand oma stiiljuhtluse kulund sentimentaalsusega „Oli kord... pagulaspõlves veel valutab“.

Täiesti kaotand on oma väärtuse ja nivoo „Rängast ringist“. Just tema paralleelsmid oma jõulise monumentaalsusega andsid talle nii kaasakiskuva dünaamika, just luuletuse esimese ja teise osa peagu täielik identsus, mille taustal omandasid erinevused seda suurema kunstilise ilmekuse, löi temast taolise imposantse ajadokumendi. Nüüd on „vahelduse“ nimel killustet kogu laul tükeks ja tüki-kesteks, toodud sisse niivõrd fataalselt moraliseerivaid nüansse nagu „omakohus plaksatas“ ja lõppeks leitud luuletuse kummagi pääosa toredate haripunkti „vangidele kaagid, völlad, / timukaile autod, tõllad!“ asemele kaks uut versiooni, üks kistum ja mannetum kui teine: „käigu põrgu tõllatagi, / timukanäod völlatagi!“ ja „mässajaile paras völlas, / timukaile autos, tõllas!“

Kaotand on oma mõju ka „Hämariklaste“ lõpp: „Kui peremees suur tursund sõidab lõust — / see peremees, see lõust on Kapital“ pro „Oh golemid, oh pishännad hallid, / väerind jõupingutustes ees ja taga: / te peremees see sõidab, tursund lõust, / te peremees see sõidab, Kapital —“ see etteheide pahandab vaevalt veel kedagi.

Käsitlust nõuab ka kategooria, kus eba-meeldivustega on käititud kõige mugavamalt. kustutades nad lihtsalt jäljetult, ja neid juhte pole vähe. Kohe „Pahupidi ja õieti“ on kaotand 4. stroofi, mis aga oli eelnevaga nii tihedalt seotud, et see kaotab üksikuna kunstilise mõju. „Eneseteostuses“ otsime asjatult lõiku „Ütle, missugune nende on tõeline määrus ja loomus?...“, mis oli just äärmiselt koondet ja tihedaks sissejuhatuseks järgnevale arutelule, mis muutub nõnda raskesti-jälgitavaks.

„Teelistes“ oli rida „Ah, teid ehib eht kamee...“ peenemaid ja luulelisemaid just oma realistlikust seisukohast ebatõenäose ilme tõttu, aga nüüd niimame teda. Väga kahetsetav on värsikaksiku „Kogu me kord on mäda vist, / hulguste meel kas terve?“ kadu, mis muudab pistu „kui poleks ilmas mingit hädalist“ hoopis segaseks ja sihituks.

Nii on ka „Maakaitsevaelasest“ luudetud mitmed hoogsamad värsid (alates „Alamaid on kahte liiki“), millest eriti kahjatsetav on „koos siis vankaga, tšuhna“ — igatahes tundub järgneva stroofi algus praegu küll veidi asjatult ülespuhutuna („Ts-tss! Tasem mõm-män jõutu...“)

„Udulinikus linn“ on kaotand oma mõjuva tõusu keskpaigas; õieti võiks sellega leppida, kui nüüd kogu luuletus kulgeks rahulikus kirjeldustsoonis kuni äkilise paatosliku tõusuni „Vanale korrale vomm!...“, aga õnnetuseks on kaks motiivi luudet stroofist paigutat

eelnevasse, kus nad vaid häirivad meeleolulist ühtlust ja tunduvad hirmsasti külgekleebituina: „Sadama jääle nii astud sa, / käija ajas pahelises. / Kaenla all „Snamja Truda“ / ringis surmarahelises.“ Või arwab autor, et käimise ja astumise mõisted loovad piisava sideme esimese kahe värsi vahel? (Õieti puudutasin siin juba järgnevat küsimust). „Täitumises“ leiame luudetuna ühe hoogsama ja värskema värsi: „Tsaar ise kukkund kui lumilell, / kui pimeduse puuslik ümber löödu!“ ja „Vabaduse tuljaku“ varem nii dünaamiline lõppstroof on muutund väsinuks ja jõuetuks nelja esimese värsi kustutamise (värs „Aimub ja uimab kui Dingaani kraal“ oli ju nii kõlalisel kui ka stiililisel kogu luuletuse õnnestunuim ja haaravaim), milleks mõjub kaasa ka õnnetu muudatus säilind osas.

Ja nüüd kaks luuletust, mille paralleelstlik stroofijärjestus võimaldab õige radikaalset koondamist: „Kuu küünalt“ ja „Mõistke, mõistke!“ „Kuu küünalt“ on kõigepeält kaotand oma orgaanilise põhjenduse päälkiri, sest salme pole enam 6, vaid 4 (mõttetult lõpust lahutat lisareaga). Muidu puudub ju side arvu kuue ja luuletuse sisu vahel, esimeses olles põhjendat vaid kõlalisel. Lisaks on lõhutud luuletuse kompositsioon, mis pakub küll ekspositsiooni ja järelduse, mitte aga keskset mõistet ennast — milline ülepea kaela ruttamine öelda juba 3. stroofi algul „Mis see kõik mõttesse ei koo...!“ Päälegi on sama stroof muudetud „...koo, silmad lööb lahti me õilmetupp“ pro „Mõtetark ei küll lihas loo, / meelele hää siiski õilmetupp“ — ilmne lüüriline vaesestumine ja nihkumine säblonuse kulunuse suunas; eriti banaalseks on läinud õilmetupe-motiivi rakendus. „Mõistke, mõistke!“ on tehtud poole lühemaks (arvatavasti ei sobinuks ta oma vanas pikkuses „Mõnesuguste lühisalmide“ kogumikku). Kahjuks on kadund just, esiteks, mõistmist võimaldavad stroofid: „Kord kus uus ja demokraatlik / kui tsaristlik surma saatlik?“ ja „Lesed kandvad leinasarki, / otsa ees kes Kaini märki?“; nii et järjekindluse mõttes tulnuks veidi muuta ka refrääni (mida pole kahjuks tehtud), ja, teiseks, kunstiliselt õnnestunuim kogu luuletuse kohta „Kes ka vaimu tahtnud tappa, / oma autod ajand rappa?“

Nüüd tuleme väga huvitava nähtuse juure, kus viga seisab just paranduste poolkuses, kus olnuks vaja just põhjalikumalt, radikaalsemat muutmist. Otse groteskne on, et „Sapise kuu“ refräänis „koer hulub huu, hulub huu“ on küll korrigeeritud h „hulub“ eest ära, jäetud aga kummitama „huu“ ette õnnetus üksinduses, kus ta oli ju ometi vaid alliteratsiooni huves. „Maakaitsevaelase“ lõppstroofina seisab „Oh, kust, kuhu kõik need kärtsud, / sügis, maaler meeletu! / Värsidki kui värviplärsud, / raagumine keeletu“ pro „Sügis, maaler meeletu, / oi mis jaoks need värviplärsud! / Tuhmid tulitavad kärtsud, / raagumine keeletu.“ Kramplik kinnihoidmine vanust motiivist teeb uue versiooni hoopis mõttetuks — mis on küll maalril kärtsudega või värviplärsulistel värssidel raagumisega ühist?

Eriti kummaline on siin nähtus, et luudet stroofidest ja ridadest ei suudeta kuidagi lahkuda lõplikult, vaid poetatakse neist motiive allesjäänuisse, sobigu nad sinna või mitte. Juba puudutasime seda „Udulinikus linna“ juures, aga veel ilmekamaid näiteid leiame „Elu muulasist“, „Tra-ta-tast“ ja „Varjulikust“. „Elu muulastes“ leitakse värssi, sügissuvine, jahmusse sõja kaotatud“ kaotamisest põhjus aasta-aja mainimiseks täiesti ebasobivais kohis (tervelt 3 värssis), ja, muutes värssi „kumade, varjude sõber on maalija see“ — „kumade, varjude tee“, paigutatakse sõna „sõber“ järgmisse värssi, ilma mingi atribuudita, lihtsalt maalija isiku tähistamiseks, kus ta mõjub jämeda stiilitusena. „Tra-ta-tas“ on kaks stroofi tõmmatud kokku üheks, tuues sisse täiesti sobimatuid motiive, irrutetuna oma loomulikust rakendusest, nagu „läbi une“ ja „nägu lopergune“ (vist riimi huves). „Varjulikus“ on kustutat stroofist toodud „hoidvate käte“ motiiv eelviimasessa, kus ta mõjub häirivalt lame-sentimentaalsena. Sama luuletuse kunstiline mõju põhjenes suurel määral refräänide „armulik“ ja „varjulik“ igas stroofis vahelduvale järjekorrale. Nüüd on paigutat stroofe ümber, aga refräänide vana järjekord on säilitet lihtsa ümberasetusega mitmes stroofis — raske on kujutella formalistlikumalt hoolimatut käitumist luuletuse orgaanilise tervikkusega.

Meelega viimaseks olen jättnud juhud, kus pole tegemist niivõrd kunstilise muutmise, vaid mõtete, ideede ümberkujundamisega vastavalt muutund mentaliteedile ja isiksusele. Mõnikord varieerub vaid kergelt suhtumus üksikuisse nähtusisse, enam kraadis kui laadis, sageli aga leiame tunnistusi otsesest suunamuutusest, kus püütakse vanadesse sõnadesse valada uut mõtet, unustades aga kahjuks, et luuletus evib oma väärtuse just vahenditus siiruses, otseses kontaktis teda põhjustand elamusega, mille hävides jääb vaid õnnetu kahepaikusus.

Prægusel juhul algab see muutus kerge käändega tahtlikult positiivse optimismi poole. Luuletuses „Pahupidi ja õieti“ ei tantsi kaerajaani enam „tõe ja ilu märk“, vaid „lõbus meelsuse märk“. „Eneseteostuses“ on muutund mahlatuks ja leebeks kõik need julged väljendused, mis olid sihitud ühiskondliku elu väärnähetega vastu, kahjustades sellega ka luuletuse üldist sircgelt ja varjamatult otsekohest intellektuaalsust. Kohas, kus võrreldakse puude pooki inimsoo evolutsiooniga, lõpetatakse värssiga „oh, et õilistuse nii eluviljade laad!“ pro „laad pisut paraneb ehk inimese nagu puu“ — enne peenelt aristokraatne skepsis, nüüd äkiline, naiivselt mõjuv entusiasm.

Ka suhtumus maailmasõjaaegsesse meeleoludesse muutub, nagu näeme „Viktoris“. Kõigist tema ägedaist sajatusist on jäänud vaid lakooniliselt protokolliv „Kohtupäev üle suurniku, mustsaja“, „timukast“ on saanud iseloomustaval kombel „tabaja“, paralleelselt on roogitud välja kogu raksuv onomatopöa ja tervik omandab väga leplikku ja staatilise ilme. Minnakse isegi tegemani „Sõja muulasist“ „Elu muulased“, püüdes kramplikult kustutada kõik, mis meenutab inspireerumist

sõjast. Asjatu vaev — algkontseptsioon murrab kõikjal ikkagi läbi. (Kuidas saaks mõista teisiti kohti nagu „Imelikud inimesed: ei vihka teist...?“) ja kogu kunstiline mõju on kramplikult ebasiiras, lõhestet.

Juba tõsisem on seik, et on täiesti kadund „Koduretkest“ keskse tähtsusega etteheited „keisersotsialistide“ aadressil. Oli ju luuletaja kunagine viha just oportunistide, reeturite pihta sihitud. Ja veidi hiljem leiame rõõmustavat kaasasaminumist inglise orientatsiooniga („tahaks vabandada...“) — kõik on vahepääl ilusti jäljetuks vabandet.

Suurima ulatuse võtavad kursimuutused osas „Rängast ringist“. Mitte ainult, et „Hinge ilu“ algus muutub täispõõrdca platooniliseks: „Ihas näha ilusad / imed hinge, keha“ pro „Ihas imed iusad / naise noore keha“ — ehk šokeeris siin ka (vist alateadlikult tekkind) kahemõtteliv „ilusad — ilusat“ — ja uuski versioon paiguetakse igaks juhuks algusest veidi tahapocle (umbes analoogiline toiming „Õnnelike“ lõpu kustutamisele, ainult, et see oli kunstiliselt õigustetum), ka ajanähtusi sirnatakse hoopis leplikuma pilguga. „Hauakiri“, muidu üllatavalt suurel määral endine, on muutund oma lõpus väga vaikseks ja sordinistetuks; „Aja laulik“ laulab juba selgeltmärgatavalt minevikust (ka üks puht-stiililine väärtus: „börsnik ropp“ oli kindlasti ilmekam juba küllaltki sagedasest kinnismõistest „tõusik“); „Hoiatus töölisele“ ei pea tema olukorda enam kuigi hoiatusväärselt kardetavaks; „Eelkäija“ oma jutustus ei leia enam, et tema mõtet oleks kuidagi „märgi teise alla vastandiks vaotet“, ja on lakand vaatamast „moondumisi“, „surimuri“ ja „saagitsemist“; hunt „Lippude vahetus“ on sõõnud oma kõhu sini-must-valgeusust täis ja õigib veel vaid kitsi; „Vanatühi ei kirjuta enam alla surmaotsustele (rakendab vist humansemaid karistusviise); selgemini nähtub aga „Iseisvast kevadõhtust“, kui põhjalikult võivad muutuda aastate vältel vaated asjule nagu „valgete“ armeede missioon (ja jalgu-põhjas-evimine). Ning lõppeks veel muudatus, mis on sümboolne kogu luuletuskogu saatusele, kogule teda „parandand“ meelsusele: löik tema eessõnas, mis kõlab „Põhjuste ja järelduste rängas ringis olen jaganud pöördle kutset. Kui maailmasõjamõll on jampsimine, siis pingutagem kõiki oma võimeid pääsmiseks painajalikust unest“ ja kus seisab „maailmasõjamõll“ pro „see“. Kas ei üttele meile kõik siin luuletuskogus, mida peame mõistma „selle“ all, kas pole eelmise lause vihje tema lõpposalale „Rängast ringist“, mis käsitleb just pärastõjaaega, küllaltki selge?

Paratamatult kaotsi läheb aga nõnda elamuslik värskus ja siirus: maailm pole enam kuigi huvitav nähtuna läbi kahekordsete, vastasmõjuliste prillide.

Ja nii kinnitab „Kõik on kokku unenägu“ tervikuna me väiteid, hoolimata neile vastuääkind eeldusist.

Moraal? — Ärgeom kurvastagem, vaid olgem õnnelikud, et luuletaja pole kujur ega maalija, kelle teose algkuju hävib parandamisega — ainus ülejääv võimalus. Nii ongi parem.

Jlmar Laaban

Teelahkmed

Aini ärgates lööb kell parajasti kuut. Kalendar seinal osutab sellele, et on parajasti kevad ning et aasta number näitab: ükstuhat üheksasada viis. Viimaste kellalöökidest vaskne kaja kumiseb ärkajal veel kõrvus. Pisut jahe on tal, sest aken on avali. Istuli ajanult näeb ta: ema joodab koplimalgul vasikaid.

Aknast valgub sisse laululindude lõputut sädistamist. Ain läheb ja nõjatab aknalauale. On nii mõnus kuulata. Kusagil, päris läheduses laulab pöösas lind. Selle vaikne, meloodiline laul meenutab paiguti orelimängu. See annab metsa servalt kostvale metsvintide lõbusale trillerdusele rahulise, voolava põhitooni. Aegajalt tligitab ohaklind oma trianglerit ja kanepilinnud puhuvad hõbedasi vilksid. Mõnel, eriti sobival hetkel tõstab peoleogi häält ning rohelinevint laseb kuuldavale krudiseva „krüü-i“. Päris pea kohal vidistavad pääsukesed ja kusagil, kaunis kaugel hakkab äkki kukkuma kägu. Selle kukku-kukkud kõlavad nagu mahedad kellalöögid, mis valguvad aegamööda laiali.

Karge tuuleõhk paneb Aini ihu värisema. Ta eemaldub aknast, võtab toolilt oma mustad vormipüksid ja hakkab neid jalga ajama. Täna ta pole küll enam koolipoiss, kuid ta paneb need siiski. Need on ta parimad ja täna on tal tähtis päev: täna nad sõidavad isaga Arumäe mõisa, et kaubelda teda Aini mõisa-valitseja õpilaseks. Selles asjas on ta isa „Lauka“ kolmepäevakoha pidaja Jaak Romeldi juua varemalt mõisas käinud. Sellele oli antud tookord lubadus.

Mõeldes sellele, kui võrd määravaks osutub alanud päev ta elukäigule, jätab see mõte Aini siiski külmaks. Paar aastat tagasi, kui ta esmakordselt sai teada, et „Arumäe“ mõis talle valitsejakoha oli lubanud kindlustada, oli ta tunnud pöörast rõõmu. Nende kahe aastaga on aga palju muutunud — Ain ei ole enam endine. Laiendatud silmaringi tõttu ta hindab elu nüüd soot teistest vaatevinklist. Ta oskab juba analüüsida elunähteid ning suhtuda neisse arvustavalt. Vallakooli päevil imetletud Vene keisririigihüglane ei täida teda enam aukartusega vaid vihaga. Tema ees pole enam saladus, kuis miljoneid töökäsi peab orjama keisri ja käputäie aadli heaoluks. Pole seegi enam saladuseks, kuidas valdava enamuse rahvast hoitakse tahtlikult rumaluses. Nii ei mõtle tema üksinda, nii olid mõelnud kõik ta lihtrahvast põlvnevad klassikaaslased. Nad koguni olid moodustanud endist mingi salajase ringi, millele soetanud ühenduse pörandaaluse elemendiga. Seal nad olid annud tütuse, et kohustuvad võitlema oma rahva tuleviku heaks.

Kui Ain sellele nüüd tagasi mõtleb, taipab ta, et ta tänane kavatus on risti vastuolu tolle õilsa põhimõttega, mis ta endale kord eesmärgiks seadnud. Eks olnud ju mõisaametnikud parunite lähemad käsilased — oma rahvale täiesti kadunud liikmed.

Uks avaneb, siseneb ema, käes savikauss aurava herneleemega.

Ain silmitseb vaikides ema. Selle sügavkortsuline nägu ja krobelised käed äratavad tas kaastunde. Ta mõistab, et ta õige koht oleks vanemaid kodus abistama hakata. Ta tunneb, et tarbekorral ta saaks tõesti sellega hakkama ja ta ütlebki:

„Tead, ema, mul on selline tunne, et ei tahaks täna õieti kuhugile minna... ja vähim kõigist just mõisa.“

Kõnetatu jääb hetkeks juhmilt Ainile näkku vahtima. Siis ta hakkab seletama kui võrd mõtetu oleks mätta veel üht põlve Romeldisi sellesse „Lauka“ porilompi. Ara pidavat Ain püüdma siit seni, kui see liigniiskusest viljatuks muutunud põllulapp polevat nüristanud ta tahtejõudu selliselt, et ta ei oskavatki paremat tahta.

Emal lõpetades tunneb Ain end võidetuna. Ta mõtleb: just vanemate pärast läheb ta täna mõisa ja, kui tal õnnestub saada kord „valitseja-härraks“, võtab ta vanemad enda juure. Mitte midagi ei pruugi neil teha. Söögu vaid ja puhaku — see on tema, Aini, tänu.

Nüüd tuleb kambrisse ka isa. See on rakan-danud reheall hobust. Süüakse.

Väljateele tuleb ema mehi saatma. Ta kõnib vankri kõrval. Palju on tal seletada ning õpetada. Ent need, kelledele kogu see õpetus määratud, ei kuulegi seda. Vaikides istuvad nad vankril ja mõlgutavad omi mõtteid. Ain leiab parajasti, et ta kodukoha looduslik ilu on vastuproportsioon selle koha majanduslase tasuvõrga. Siis talle meenuvad kevadõhtud nooruspäevilt, mil ta siin oli jälginud mingite melanhooselt häälitsevate soolindude lendu.

Hobune peatub. Algab mets. Ema avab ja sulgeb väljavärava ning läheb siis tagasi. Sõidetakse edasi metsavahelisel teel.

Mida lähemale jõutakse sihtpunktile, seda enam mõistab Ain, et ema nõuanded polnudki paljalt moodu pärast. Tõepoolest, pisut muretekitav — mõelda, kuis esineda mõisa suuruste ees. Ta kindlasti ei hakka lõmitama. Ei, seda mitte. Kreisütlema poega ta oli koolivenana võtnud, kui talvist endasugust.

Hobuse karjalauda seinas oleva rõnga külge kinnitanud, suunduvad nad härraste-maja teenijatekägü poole. Seal algav koridor on sopiline ning halvasti valgustatud. Paarist trepistki tuleb üles minna.

Lõpuks jõuavad nad ruumi, kust leiavad inimese, lumivalge põllega tüdruku. Kuulanud ära nende soovi, parunhäraste jutule pääseda, kergitab tüdruk kõrgilt ja halvustavalt kulme. Ta siiski palub oodata, kuna kaob ise kuhugile pimedasse käiku. Tagasi tulles teatab ta, et „prouad“ tulevat varsti. See varsti on aga väga veniv mõiste. Veerand tunni pärast ei ole oodatust veel kihku ega kõhku kuulda.

Viimaks on kõrgealine siiski kohal. Jaak ja Ain astuvad talle vastu. Ain kuuleb isa teretavat. Ta ise ei märkagi seda teha. Mingi seletamatu ärevus ängistab ta mõtteid ning

halvab ta liikmeid. Kusagil, ta aju väga sügavas sopis liigahtub mingi ähmane mõte lõmitamisest ja kreisiülemale pojast. See on aga liiga elujõuetu, et pääseda maksvusele. Ning isa ees ja Ain järel tõmbuvad kumardudes kõssi. Väliselt näib, kui oleks neil kõhud äkki valutama hakanud. Kõrge proua vaatleb seda „tehingut“ suure rahuldustundega. Ning miks ei peakski ta olema rahuldatud — kõik, kes valitsevad vaeste „pärismaalaste“ üle, soovivad, et nende ces peab kumardatama. Jumalgi soovib: palutagu teda küürus seljaga. Ei ole siis ime, kui see lõmitamise „and“ sööbib lõpuks verre ning saab päritavaks.

Kui nad hetk hiljem parunihärra jutule on pääsenud, tunneb Ain end rahulikuna. Isegi teatava ironiaga võib ta juba asjasse suhtuda. Ta leiab peagi, et „armuline härra“, kelle võim laiutab üle mitme valla, on tõeliselt vaid pödur ja haiglane mees. Oma kongus nina, küürus selja ja reumast kõverdunud kätte tõttu ta mõjub rohkem koomiliselt kui domineerivalt. See on vana ja haige kotkas, kellele südi vastuhakuga vareski suudaks tuupi teha.

* * *

Valitseja Gotlieb Schmidt, kelle juure Jaak ja Ain lõpuks juhatatakse „kontrahti“ sõlmima, on tüüpiline kadakas, kõhn ja pikk nagu siug. Ta on mõisa aidamehe poeg ja ema poolt sakslane. Ta sisistab sõnu, žestikuleerib ning paljudes ta liigutustes on märgata parunihärraste järeleahvimist. Ta käed värisevad närviliselt ja ta näib kuidagi haiglaselt kaame. Torru tõmbunud huuled teevad tal enne rea tarbetuid liigutusi, kui neist libiseb läbi mõni soovitud sõna. See viimane omadus teeb ta Aini meelest eriti vastikaks.

Vaadeldes oma tulevast käsutajat, hüppavad Aini mõtted äkki tulevikku. Ta näeb Schmidt'is korruga iseennast. Aastad on möödunud. Temagi sisistab juba sõnu ning ahvib järgi oma leivavanemaid. Kui ta need mõtted oma peast välja lülitab, on tal tunne, nagu oleks näinud ta halba und. Ühes sellega on kasvanud ta antipaatia enda tulevase ameti suhtes.

* * *

Päike on vaheajal tublisti edasi nihkunud, hobuseohje lahti harutades märkavad Jaak ja Ain, et see seisab juba lõunas. Taevast on täiesti pilvitu. Ainult lõunakaares, peagu horisondi piiril näib laik midagi valuvat. See võib olla ale suits. Tuul on nii vaik, et puuksad peagu ei liigugi. Tuul peakki nüüd vaikima — noored, pungist puhkenud lehed vajavad rahu. Igal kevadel, sel ajal peab ta nende järele valvama ehk muidu hilineb kõik.

Nüüd on siis kõik korraldatud ja praktikannt võib järgmise kuu 1-sel kohale asuda. Jaagu tuju on roosiline. Kui mõisapõllud seljataha jäävad, pöördub ta poja poole, hakates sellele õpetusi jagama.

„Varsti, Ain,“ räägib ta, „lähed ja hakkad sa omapeale. Meie emaga sind enam palju aidata ei jõua. Püüa omal jõul elust läbi saada! Korralda oma elu selliseks, et sul oma ülemustega tülisid ei tekiks. Tunnen su pärast pisut hirmu. Su selg ei ole harjunud veel kumardustega. Oled kasvanud teisiti kui mina. Küll saad sellestki üle, kui kõigi muuga

hakkama saad. Teeni ausalt ja truuvisti oma leivavanemaid, nii võidad sa nende usalduse. Ära arva, et sind na juhulikult mõisa võeti. Poleks mina omal ajal härrat reheapina us-tavalt teeninud, poleks meid täna selles asjas jutulegi võetud.“

Keegi tuleb vastu. Jaan pingutab ohje ja annab teed. Ain, kuulamisest mahti saanud, mõtleb kasvava huviga isale. Aga ta tunneb samas, et isa tulusad õpetused on määratud tühjale tuulele. Mingi teine mõte on hakanud temas kangekaelselt maad võtma. Iga rattapöördtega, mis nad eemalduvad mõisast, elustuvad ikka enam ta meeltestused äsjalõppenud koolipõlvest. Ta koolivennad, mõttekaas-lased, näitavad talle endid vaimus, ähvarda-vad teda ja hoiatavad: ta ärgu hakaku rahva-rõhujate sabarakuks. Nagu ilmsi kerkitab ta vaimusilme ette punajuukelise Niglas'e kuju, seletades midagi ägedalt. Tedretähniline Kruuse katsub talle meenutada ta töotusi. Veendunud revolutsionäär Räägo tõstab äh-vardavalt sõrme — ta mõelgu veel järele. Ta katsub küll õigustada oma kavatsust nõnda-nimetatud „eluliste vajadustega“, kuid kord-korralt jäävad ta vastuväited jõuetumaks. Lõpuks alistub ta süüdlasena. Ning siis ta juba teab, et tema poolt jääb „Arumäe“ mõisa valitsejaõpilasekoht täitmata.

Hetke pärast, kui isa ta tähelepanu sellele juhiv, et ta saksikutega läbikäies ei unustaks oma lihtsaid vanemaid, ütleb Ain, sõnu rõhu-tades:

„Ei isa, oma päritolu ei salga ma kunagi ja ka „Arumäe“ mõisa valitsejaõpilast ei saa minust kunagil!“

Nende sõnade mõju on otse rabav. Vana Jaak jääb paugupealt tummaks. Ta vahib tükki aega pojale näkku, sõnatult, lõug pisut vabisemas. Aini nägu on nii veenev, et ta ei katsugi sellele vastu vaielda. Kaheksateist-kümne aastane noormees pole laps, keda vit-sahirmuga saab sundida. Ta hea tuju on ka-dunud.

Tükk aega sõidetakse vaikides. Siis küsib Jaak:

„Mis sulle's nüüd nii äkki sisse löi, et niisugust juttu ajad?“

Ain ei vasta kohe. Ta laseb selle päeva elamused veel kord mõttest läbi käia. Siis ütleb:

„Arvasin, ma ei tule ikka hästi toime selle mõisavalitseja värgiga.“

Jaak kaalub mõttes saadud vastust, lõpuks küsib:

„Mis seal's ikka nii raskust on. Ega see kondile käi.“

„Töö küll mitte, aga selle alalise parun-härraste ees lõmitamisele ei peaks ma kaua vastu.“

Paistab, et see vastus rahuldab Jaaku. Näib, et ta on pisut uhkegi poja üle, kel tundub olevat selgroogu. See aga ei hajuta veel ta muret Aini tuleviku suhtes. Ta pärib edasi:

„Mida kavatsed nüüd ette võtta?“

Ain lööb muretult käega.

„Küll minulgi ilmas paik leidub, mis õigustab minu olemasolu ja kooliskäimist.“

Ludvig Peets

Eesti õpiringitegelaste külustusmatkalt Soome

7.—9. juulini s. a. korraldati Tamperes 17-ndad Soome üldised õpiringidepäevad. Ühenduses nendega korraldati ka Eesti õpiringitegelaste ja õpiringlaste ekskursioon Soome, millest peale meie õpiringide ala korraldajate Eesti Haridusliidus ja E. Naisliidus, võttis osa 9 õpiringlast ÜENÜ Riisipere õpiringist, eesotsas õpiringi juhataja Eerika Toometiga ning ÜENÜ Võhma osak. õpiringi juhataja Stefanida Teder. Peale nende võttis matkarühmast osa veel kaks noorsoolast ÜENÜ Tallinna osakonnast, esinedes rahvatantsu rühmas.

Suurele osale, eeskätt Riisipere õpinglasile, oli seekordne Soome sõit viimaseil aastail tekkinud ja arenenud Eesti ja Soome õpingide-vahelise kirjavahetuse otseseks tulemuseks ja sellest tekkinud hõimuharrastuse tegelikuks ja hinnatavaks avalduseks. Riisipere õping arendas nimelt eelmisel tegevusaastal elavat kirjavahetust Järvenpää noorsooseltsi õpingiga Soomes. Selle kirjavahetuse tulemusena tekkiski õpingis kõnesoleva külustusmatka mõte. See oli ühtlasi esimeseks Eesti õpingi organiseeritud soomematkaks, nii nagu Soome poolt sooritas möödunud kevadel Salo karskusseltsi õping külaskäigu Eestisse.

tussamba juurde, millele asetati meie õpinglasilt austusmärgiks punaseid roose ja tuletati meelde hõimuvendade hinnatavat abi meie vabadusvõitluses. Peale selle tutvuti linnaga, käidi Korkeasaarel, Olümpiatornis jne. Muuseas külastati ka Kansanvalistusseura (Soome haridusliidu) maja, milles asub ka hõimumaa õpingidekeskus (Valistusjärjestöjen Opinto-toimikunta). Siin andis seletusi nimetatud keskuse sekretär prl. mag. Helli Suominen. Meie õpinglasil oli siin kindlasti palju huvitavat ja eskujuliliku kuulda ja näha.

5. juulil sõideti edasi Järvenpääle, kus sealset noorsooseltsi õpinglased, eesotsas õpingi juhataja õpet. prl. J. Virtasega, võtsid eesti õpinglasi vastu suure südamlikkusega. Peale muu korraldati Eesti külalistele automatk ümbruskonna vaatamisväärsustega tutvumiseks. Kuna sinne, kauni Tuusula järve ümbrus on looduslikult ilus ja sisaldab ka rohkesti kultuuriloolisi vaatamisväärsusi, siis kujunes see ringmatk õige huvitavaks. Külustati muuseas ka Tuusula järve läheduses asuvat vana kirikut ja kalmistut, kus asub ka Soome suurkirjaniku Aleksis Kivi haud. Ka külustati majakest, kus Aleksis Kivi on veetnud oma viimseid eluaastaid vaesuses ja vaimuhämaruses ja kus ta suri.

Riisipere ÜENÜ õpinglased teel Soome. 4. VII 1939.

4. juulil Helsingisse jõudes võeti meie õpingidetegelesi eadamas vastu Soome õpingikeskuse tegelaste — sekretär mag. Helli Suomise, mag. Kaarlo Koistise ja mag. Olavi Reuna poolt. Selle järgi oli korraldatud eestlaile tutvumiskäike Helsingi ja selle vaatamisväärsustega. Esimesena mindi Eesti Vabadussõjas langenud soomlaste mäles-

Edasi peatuti Järvenpää kodumajanduskoolis ja võimaldus samas läheduses heita pilku ka ühte soome tavalisse talumajja ja majapidamisse. Väärrib märkimist, et samas läheduses, Järvenpääle asub ka Soome, ja nagu soomlased ise uhkustundes märgivad, et vast tänapäeva maailma suurima helilooja Sibelius'e kodu oma üksinduses metsapuude varjus.

Õhtul oli korraldatud Järvenpää õpiringlaste poolt Eesti külalistele kohalikus noorsooseltsi seltsimajas meeldiv vastuvõtt õhtusöögiga, ettekannetega ja meelelahutusega. Sellel koosviibimisel pidas Järvenpää õpiringi juhataja õpet. prl. Jenni Virtanen külalistele väga südamliku tervituskõne. Sellele vastates Riisipere õpiringi juhataja prl. Eerika Toomet andis kingitusena sõprusõpiringile Eesti värvidega laualipu. Samal koosviibimisel kõneles veel Haridusliidu õpingidekonsulent Karl Laane, käsitades neid aluseid ja võimalusi, mis on hõimumaade õpingide vaheliste suhete arendamiseks. Vaheldusid ettekanded eestlasilt ja soomlasilt. Riisipere õpinglased esitasid eesti rahvatantse ja õpet. Laurima esines deklamatsiooniga. Soome õpinglaste poolt esitati koorilaulu, deklamatsioone j. m. Õhtu mõõdus väga sõbralikus ja üheleval meeleolus, kus ei tahtnud lõppeda ühislaulud, mängud..., kusjuures eesti laulud vaimustasid hõimuseõpru. Peagi enne kauged kirjavahetajad, kes olid alles nüüd kohanud isiklikult esmakordselt, olid saanud häiks sõpradeks. Kui teisel hommikul lahkuti, siis andsid Järvenpää õpinglased kindla lubaduse — järgmisel suvel terves koosseisus külastada Eestit ja Riisipere õpiringi.

Teel Tamperele peatuti Hämeenlinnas, kus muide veedeti meeldejäävaid tunde võrreldamatult kaunis, looduslikus Aulango pargis. Ka siin olid tähelepanelikeks ja hoolitsevaiks kaaslasiks ja teenäitajaiks mõned Järvenpää õpinglased, kes olid meile siia järele sõitnud.

Südamliku vastuvõtu ja tähelepanu osaliseks said eestlased ka Tampere, Soome üldisil õpingidepäevil 7.—10. juulini. Nimetatud päevist võttis osa üldse 17 eestlast. Peale nimetatud ekskursiooni viibis päevadel ametliku külalisena ka meie haridusministeeriumi vabaharidusnõunik A. Leinjärvi abikaasaga ja veel Soomes peatuv eestlane Männik, Järvenpäält.

Nagu see on kujunenud juba traditsiooniks, osutusid ka seekordsed Soome õpingidepäevad suureks ja sisukaks sündmuseks, mis leidis tähelepanu rohkesti ka soome ajakirjanduses, mis tõi päevade käigust üksikasjalisi kirjeldusi ja kirjutusi õpingide küsimusist. Muide avaldas levikurikas päevaleht „Aamulehti“ pikema intervjuu õpingide ürituse kohta Eestis. Tähelepanust ja populaarsusest õpingideliikumise suhtes annab tõendust see väline asjaolu, et päevade puhul oli linnas välja pandud lippe, kusjuures Soome lipu kõrval levis ka Eesti sini-must-valge; Jaama suubuva tänava üle oli tõmmatud suur plakat pealkirjaga: „Tervetuloa opintokerhopäiville“. Ametlikud esitajad lausuvad päevade puhul väga hindavaid ja tunnustavaid sõnu õpingide-üritusele, kui tõhusamale vabaharidustöö ja rahvakasvatuse avaldusvormile. Osavõtt päevast ulatus üle 500.

Päevade avamisel korraldatud pidulikul koosolekul, mille kava anti edasi ringhäälingu kaudu, ütles muude hulgas sooje tervitussõnu Häme läänihärra (kuberner) S. Mattsson. Eesti poolt pidas soomekeelse tervituskõne haridusministeeriumi vabaharidusnõunik A. Leinjärvi.

Sisulises osas oli rida sisukaid loenguid. Nii esines dr. S. Sirenus teemal: „Vabadus ja sundus noorsookasvatustöös“. Kõneleja näitas, et neid mõlemat põhimõtet tuleb õieti mõista, kuna ühekülgne kasvatus, kas ainult vabaduse või ainult sunduse põhimõtteil, võib olla kahjulik. — „Vabadus on suur asi, kuid kohusetundeta ta ei teeks head, sundus ilma vabaduseta muudaks aga orjaks.“ Kuna soome õpingides eelolevaks tegevusaastaks on valitud põhiaineks spordi- ja kehakasvatuse õpetus (eelseisva olümpia puhul) siis oli ka õpingidepäevil kavas selle aine käsitus, mille kohta esitas loenguid U. Suomela.

Mag. Onni Tolvanen oma loengus käsitas Sakarias Topeliuse elu ja loomingut, kuna see tuleb käsitlusele Soome õpingides eelnimetatud populaarteadusliku aine kõrval teise, kirjandusliku aina. Lõuna-Karjala noorsooliidu peasekretär mag. Paavo Montonen kõneles õpingide juhatajate käsitlusest. Ettekandest samuti järgnevaist elavaist sõnavõttudest nähtus, et see küsimus, nagu meilgi, on olulise tähtsusega ka Soomes ja tihti kohtadel annab end teravalt tunda. Õpet. Vihtori Mäkelä käsitas oma loengus õpingilise tööviisi rakendamise küsimust järekkoolides ja leidis, et neis on sobivam just õpingiline töökorralduse moodus, nii nagu see paljudes Soome järekkoolides juba olevatki leidnud rakendamist. Mag. Olavi Reuna valgustas tegelikku olukorda, nende saavutusi ja muresid.

Sisuline töö päevadel oli vahelduv pidulike koosviibimistega ja matkadega linnas ja selle ümbruses. Pühapäeval võeti osa jumalateenistusest vanas Tampere kirikus. Sel puhul oli jutluse põhiaine valitud päevade kohane. Hiljem tutvuti Tampere omapärase toomkirikuga ja külastati Lepola lastekodu.

Tampere õpingidepäevade pidulikult lõpuõhtul 9. juulil peale muude ettekannete esinesid ÜENU Riisipere õpinglased rahvatantsudega, mis leidsid väga sooja vastuvõtu. ÜENU Võhma osak. õpir. juhataja S. Teder esitas katkendi „Kalevipojast“. Tervituste osas pidas soomekeelse tervituskõne Eesti Haridusliidu konsulent Karl Laane, andes ühtlasi meie õpingide nimel kingitusena üle Valistusjärjestöjen Opintotoimikuntale Eesti rahvusvärves laualipu. Ettekandeile järgnes elav poolchoiuavaldus eestlasile, mis avaldus ka järgnevais soomeoolseis sõnavõttudes.

10. juulil korraldati väljasõit ilusasse Kangasalasse. Nii sellelt retkelt, kui kogu soome matkalt, võtsid eesti õpingideteղelased kaasa rikkalikke ja häid muneid ning palju ergutust ka oma samasihilisiks püüeteks, mis on suurel määral Soomes leidnud juba tõrva- ja Need tähelepanekud annavad julgust meiegi samasihilisiks üritusiks, kuna need on põhiliselt terved ja õiged, kuigi ses sihis on võita veel mõningaidki raskusi.

Enamus ekskursioonist osavõtjaid pöördus Tampere tagasi, kuna üksikud sooritasid selle järgi veel mõnepäevase ringmatka sissemaale, peatudes seejuures Orivesi rahvaülikoolis, Jyväskylä ja tulles tagasi Pääjänne järve kaudu.

K. L.

ÜENU Suislepa osakond 10-aastane

ÜENU Suislepa osakond pühitses oma 10. aastapäeva pühapäeval, 20. augustil, kuigi tähtajaliselt osakonna asutamisaeg langeb 29. juulile. Päeva tähistamine toimus tagasihoidlikult Suislepa uhiuues rahvamajas lühida aktusega ja ettekannetega.

Osakonna tegevusest andis ülevaate osakonna asutamise mõtte algataja ja asutaja Artur Meil. Ta märkis oma sõnavõtus asjaolusid, miks Suislepa osakonna noored pidasid sobivaks seltskondliku tegevuse vormiks ÜENU. ÜENU Keskjuhatuse esindajana tervitas ja käsitles küsimusi ÜENU sihtide ja ülesannete seisukohalt Arvi Moor, tähendades muuseas, et ÜENU ei tohi võtta endale kohustusi, mis osutuvad võõraks eesti noorsoo ja rahva hingele. Osakonna esimehe koolijuhataja Joh. Tootsi lõppsõna järele lauldi hümnid, millele järgnesid meesvõimlemisettekanded ja näidend, kus mängis kaasa osakonna asutamisaegseid tegelasi.

ÜENU Suislepa osakonna ümber on koonduvad arvukalt ümbruskonna noori ja kohalike kooliõpetajate innuka kaasatõetamisega areneb tegevus kõigiti edukalt ja harmooniliselt. Tegevuse edukust soodustab omakorda uus rahvamaja, mis on kõigiti nägus ja sobiva lavaga ning mahutab 300 külalist.

A. M—r.

Suislepa noored metsa istutamast

Mahlakursused

Karskusliidu poolt organiseeritud mahlakursuste korraldamine on õunte hooaja saabumisega jõudmas haripunktile. Eriti viimastel päevadel on nõudmine Karskusliidu lektorite järele kohalike organisatsioonide poolt suuresti tõusnud, kuigi ülesandmise tähtpäev on ammugi möödas. Praegu korraldatakse iga nädala vahetusel üleriigi 30 kursuse ümber. Augustikuu algupoolel on toimunud 65 kursust, ees on seniste ülesandmist järgi 63 kursust. Seega teostuks vähema kui pooleteise kuu jooksul ligi 150 mahlakursust.

Esmakordne nii ulatuslik aktsioon mahlapropaganda alal, mis on leidnud kiitvat hindamist ka viimasel ülemaailmsel karskus-kongressil ja Soome suuremates päevalehtedes, on tekitanud rahva hulgas rohkesti elavust ja huvi asja vastu. Vaatamata kibedale (järg kaaneküljel)

Allo Ernits +

Aastate pikkuse haiguse järele suikus 2. aug. s. a. igavesse unne ÜENU Vana-Otepää osak. asutaja liige, endine esimees ja kauaaegne juhatuse liige Allo Ernits. Kaunil suvipäeva õhtupoolikul, 6. aug. lahkunu omaksed, sõbrad, ÜENU Vana-Otepää osak. noored, kaasvillistlased Otepää gümnaasiumist ja koduvalla kaitseliitlased sängitasid Allo Ernitsa Otepää uuele kalmistule.

Kesk kaunist suve, parimates aastates lahkus meie keskelt Allo Ernits, keda ÜENU Vana-Otepää osakond ei leina mitte ainult kui asutajat liiget ja endist esimeest, vaid kui tulinõngelist kaasnoort, kes üha oli puhumas aatetuld kaasnoorte südames, kes üha oli algatama, seadmas ja teotsemas. Selgemini kui paljudele, olid talle kirkastunud tähed mille poole püüda.

Meie osakonna algaastail oli A. Ernits ainus, kellel lasus kogu osakonna tegevuse korraldamine. Võib olla enne maisest elust lahkumist, sai ta osa rahuldusest, nähes, et töö on kandnud vilja. ÜENU Vana-Otepää osakonna nüüdne edukas tegevus võlgneb palju tänu kadunud noorsoolasele.

A. Ernitsa elus oli palju traagikat. Ligi 10 aastat heidelda tiisikusega, see on raske valutee. Samas kui noor organism võitles kurja vaenlasega, hing üha tulisemalt püüdle kõrgemale, kus kestvalt helendaks päike. Vaim vabanes, siirdus üles kõrguste maile, samas kui meie põrmu oma õlgadel kandisime ning mulda sängitasime.

Otepää uue kalmistu puhas valge liiv olgu Sulle kerge!

Enn Volmere.

Suislepa os. juhatuse: L. Soots, J. Toots (esimees), T. Kala, V. Lipp, J. Tekkel, E. Ilves

Suuremaid üritusi Mudakuru osakonnas 1939. a. suvel

18. juunil sai Mudakuru osakond lipu, mispuhul korraldati pidulik aktus ja hiljem pidu. Lähemalt sellest on ilmunud eelmise „Eesti Nooruse“ veergudel.

30. juulil (s. a.) toimusid Karksi-Nuias kaitseliidu Karksi malevkonna spordiväljakul Mudakuru osak. korraldusel ÜENÜ 32. ringkonna kergejõustiku võistlused.

Kuigi Karksis on mitu spordiga tegelevat organisatsiooni, ei ole seni korraldatud ühtegi võistlust. Sellepärast Mudakuru osakond, soovides luua sel alal vähegi elevust, korraldas eelnimetatud võistlused.

Võistlusest võttis osa 4 ÜENÜ osakonda: Mudakuru, Karksi, Polli ja Nuia kokku 20 sportlasega. Peakohtunikuna toimis O. Arike. Üldvõitjaks tuli 164 punktiga ja omandas Keskjuhatusse rändauhinna Mudakuru osakond. Teised osakonnad said punkte: Polli — 37, Karksi — 23, Nuia — 20.

Üksikutel aladel saavutasid esikohad järgmised võistlejad:

a) Vanade klassis:

100 m jooks: 1) Masing (Mudakuru) — 12,5. 800 m jooks: 1) Kask (Mudakuru) — 2,16,3. Kaugus: 1) Masing (Mudakuru) — 6,27. Kõrgus: 1) Masing (Mudakuru) — 1,42. Ketas: 1) Sild (Nuia) — 28,52. Kuul: 1) Sild (Nuia) — 10,43.

b) noorte klassis:

60 m jooks: 1) Lepik (Mudakuru) — 8,2. Kuul: 1) Lepik (M.) — 9,30. 1000 m jooks: 1) Priimägi (Mudakuru) — 2,49,8. Kaugus: 1) Lepik (M.) — 6,00. Oda: 1) Kapral (Karksi) — 41,50. Kõrgus: 1) Lepik (Mudakuru) — 1,36.

c) Maanteeõõitjalgrattal 10 km.:

1) Rängel (Polli) — 17,06.

Mudakuru os. juhatus: A. Roland, J. Kaelas (esimees), P. Kukk, J. Kangur, J. Kask, P. Ots

Mudakuru osakonna lipuõnnistamine 18. juunil

Mahlakursused . . .

tööajale on ka äripäeviti ootamatult rohkesti osavõtjaid. Kursustel ei piirdata ainult puuvilja- ja marjamahlade tähtsuse selgitamisega joovastavate jookide asendamisel söögi- ja pidulaudadel, vaid näidatakse ka praktiliselt mahlade valmistamist aurutamise teel Karskusliidu poolt konstrueeritud lihtsa ja odava aparadi abil. Selline praktiline karskustöö leiab maarahva hulgas üldist aru-

saamist ja hindamist, nagu tõendavad üksmeelselt senitoimunud kursuste aruanded.

Paar organisatsiooni, kes ei ole nähtavasti tuttavad Karskusliidu tööga ja ringkirjadega, on pöördunud Liidu poole lektori saamiseks ka keediste valmistamise jaoks. Selles asjas tuleks aga pöörduda Kodumajanduskoja poole. Karskusliit ei korralda ühenduses mahlakursustega ega ka eraldi keediste valmistamise kursusi.

Ajakiri EESTI NOORUS

Tegevtoimetaja H. Tarand

Toimetus: E. Hõbe, A. Leinjärv, A. Leiumaa, H. Lepik, A. Moor ja U. Toomi
Väljaandja: Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Keskjuhatus

Toimetuse ja talituse aadress: Lembitu 20, Tallinn (pk. 299)
Posti jooksev arve nr. 156

Tellimishind: Aastas kr. 2.50, poolaastas kr. 1.50, kolmeks kuuks 75 senti.
Üksiknumber 30 senti

Trükikoda „Estotrükk“, Suur Karja 8, Tallinn. 1939. a.

Ilmub kord kuus

Vastutav toimetaja August Meikop

Külastage

Tartu näitust

2.—5. septembrini